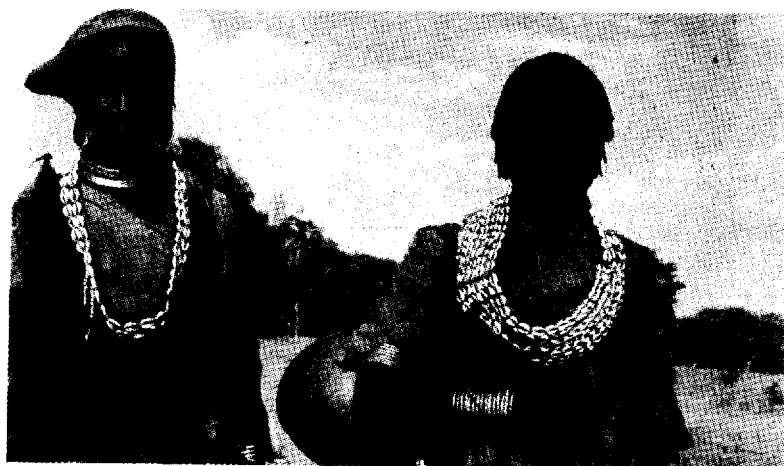

ምዕራፍ ስድስት

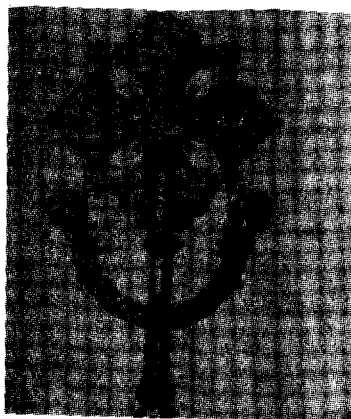
የፈተናው ስንሰለት

ባህል

ነባሩ ሥርዓት

ሃይማኖት

28. ሦስት ቀለበቶች

አንድ

አዲሲቷ ቤተ ክርስቲያን በደቡብ ኢትዮጵያ አውራጃዎች እንዴት እንደተተከለችና እንደበዛች ለሕዝቡም የመንፈሳዊ ሕይወት ልምላሚ እንደሆነለት ባለፉት ምዕራፎች ተመልክተናል። ከሁሉም በፊት የወንጌል አማኞቹ በሕዝባቸው መካከል ቢኖሩም ከአካባቢያቸው ባህላዊ አኗኗር የወጡ ስለነበር በእነርሱ ሕይወት ውስጥ የሚታየው ለውጥና የአኗኗራቸው ዘይቤ ለብዙዎቹ እንቅጥጥ ሆኖባቸው ነበር። በባህሉና በልማዱ መሠረት ትንባሆ መጉረስ፣ ቦርዴ መጠጣት፣ ድርብ ጋብቻ ወ . ዘ . ተ በአማኞች ዓይን ፊት የተናቁ ሆኑ። በቀብር ሥነ ስርዓት ጊዜ ጠጉራቸውን አይነጩም፣ ሰውነታቸውን በስለት አይቆርጡም፣ ጉንጫቸውን በእሾህ አይቧጥጡም፣ የሚቼን ንብረት አያወድሙም ...፣ በተፈጥሮ ሥርዓት መዛባት ምክንያት አዝመራ ቢጠፋ፣ ከብት ቢያልቅ፣ ሰው ቢታመም ወደ ጠንቋይ ወይም ጠጠር ጣይ ወይም ወደ ኮከብ ቆጣሪ ዘንድ አይሄዱም።

አማልክቱን ለመለማመን መሥዋዕት አይሰውም፣ ወይንም የተሰዋውን አይበሉም፤ ርግጥ ነው በሚሰየናውያኑ ተጽእኖ ምክንያት ይመስላል አልፎ አልፎ መጣን ያለፈና ሁኔታዎችን ያላገናዘበ እርምጃም ወስደዋል፤ ጥሬ ሥጋ አለመብላትና ግርዘትን ግውዝ ዋና ዋናዎቹ ናቸው። ለጥሬ ሥጋው ዘዳግም. 12:23 ለግርዘቱ ገላ 5:2፣ ሮሜ 2:29፣ ቆላ. 2:13 1ኛ ቆሮ. 7:18-19 ይጠቅሳሉ። በሌላ በኩል በአብዛኛው ኅብረተሰብ ዘንድ የተለመደውና ጥሬ ሥጋ ያለመብላት ልማድና የግርዘት ሥርዓትን ያለ መፈጸም በወንጌል አማኞቹ ላይ ያስከተለው ችግር ከፍተኛ ነበር።

በሌላ በኩል ደግሞ በተጠቃቀሱትና በመሳሰሉት ምክንያቶች የያንዳንዱ ቤተሰብ እጅ የወንጌል አማኝ በሆነው በልጁ፣ በወንድሙ፣ በእህቱ፣ በአባቱ፣ በእናቱ ...ወዘተ ላይ በረታች። ቀስ በቀስ

እንደምንመለከተው በደረቅ ሌሊት ከቤት ተነስተው አውራ እንዲበላቸው ተጣሉ፤ ምስሶ ላይ ተሰትለው ተገረፉ፤ ተደበደቡ፤ ቤታቸው በላያቸው ፈርሶ፤ ከብቶቻቸው ተወርሶ፤ የወራሽነታቸው መብት ተሰረዘ። ተሰደዱ ተንከራተቱ። የአግኞች የሕይወት መለወጥ ለጎብረተሰቡ እንግዳ የሆነውን ያህል ለሕይወት መታደስና፤ ለነፍስ እረፍት ፍለጋ ለመጡት አግኞችም የመከራው ጽናት እንግዳ ሆኖባቸው ነበር።

ቁጥራቸው ተበራክቶ ጸሎት ቤቶችን አደራጅተው፤ ክርስቲያናዊ ባህልና ሥርዓት መስርተው ራሳቸውን እስከሚያስለምዱ ድረስ የሁለት ዓለም ባይተዋር ሆነው ሰነበቱ። የሚያጸናቸው እግዚአብሔር የታመነ ነውና በጽናት ስለቆሙ ስለወንጌል በከፈሉት ዋጋ እነሆ ብዙ ትውልድ ሊባረክ ችሏል።

ሁለት

ሁለተኛው የስደት ሰንሰለት የተሰራበትን ቀለበት የፈጠረው ደግሞ የነበረው የአገዛዝ ሥርዓት ነው። በዚህ ጉዳይ ላይ ተረኛ ጸሐፊዎች ምናልባት ጥናት ቢያደርጉበት መንደርደሪያ አሳቡ በአጭሩ የሚከተለውን ይመስላል፤

በአስራ ዘጠነኛው ምዕተ ዓመት መገባደጃ ላይ ተበታትነው የኖሩት የደቡብ ኢትዮጵያ ግዛቶች በዳግማዊ ምኒልክ ምእክልና ዙሪያ ተሰባስቡ። በመስፋፋቱ ሂደት ለማእከላዊው መንግሥት ጦር በሰላም የገበሩት ግዛቶች የገባር ሥርዓት ሳይጣልባቸው ቀረ። ከእነዚህም ጅግ አባጀተሩ፤ ሌቃ ነቀምቴ፤ ሌቃ ቂለም፤ አሶሳ ቤኒሻንጉል፤ አውሳ(አፋር) ነባ (መተከል) ናቸው። ሌላው የደቡብ ግዛት ለጦርነት (ለፍልሚያ) አንገራግሮ ወይም ተዋግቶ በጦርነት ተሸንፎ ስለተያዘ የገባር ስርዓት ስለባ ሆነ።

በሌላ አነጋገር ያለጦርነት የገበሩት ግዛቶች ልማዳዊው የውስጥ አስተዳደራቸውና የመሬት ይዞታ ስራታቸው እንደተጠበቀ ሆኖ ንጉሣቸው ወይም ባለባታቸው ዓመታዊ ግብሩን ለንጉሠ ነገሥቱ ያገባል። በንጉሠ ነገስቱ ዙፋን መቀመጫ መጥቶ የተጣለበትን ገምት ግብር ሲያገባ

ታማኝነቱን አድሶ ጥርጣሬን አስወግዶ ይመለሳል። ይህ የግብር ሥርዓት "የቁርጥ ግብር" ይባላል።

ቁርጥ ግብር ከተጣለባቸው ግዛቶች ውጭ ያሉት የደቡብ ግዛቶች በአብዛኛው ግዛቶችን ወግተው በያዙአቸው የጦር መሪዎች ቁጥጥር ስር ወደቁ። አቅኚዎች መሣፍንት፣ መኳንንትና ሹማምንት እንደ ኃያልነታቸው መጠን በአስርና በመቶ የሚቆጠሩ ገባሮች ይኖሩአቸዋል። የመሬቱም ስሪት፤ የገባር መሬት፣ የባላባት መሬት እና የመንግሥት መሬት ተብሎ በሦስት ዓይነት ይዞታ ተመደበ።

ለሁሉም የመሬት ይዞታ ስሪቶች ቀጥተኛው ዕዳ ከፋይ የደቡብ ኢትዮጵያ ገባር ነበር። ገባሩ ምርቱን ብቻ ሳይሆን ጉልበቱንም ነው የሚገብረው። የመንግሥቱን፣ የባላባቱን፣ የመልከኛውን መሬት ያርሳል፣ ሚስቱ የባለባቱን ቀለብ ትፈጫለች፣ እርሱ ከቆላ እንጩት አምጥቶ የፈረሰውን ቤት፣ አጥርና ጎተራ ይጠግናል። በዘመኑ ወንጀለኛ የሚታሰርበት እስር ቤት ስላልነበረ ገባሩ እስረኛውን እየቀለበ ይጠብቃል። ለመንግሥት ጉዳይ አስፈጻሚ ሹሞችና ለእንግዶች መስተንግዶ እና ድርጎ የማቅረብም ገደታ አለበት። ይባስ ብሎ የዘር ሐረግ ቆጥሮ በሚያገኘው መሬት ላይ አዝመራ አምርቶ የመጠቀም እንጂ የመሬት ባለቤትነቱን መብት ሙሉ በሙሉ ተነጠቀ። በጠቅላላው የደቡብ ገባር ማለት በራሱ መሬት ጉልበትና የምርት መሳሪያ፣ የወታደር፣ የሹም፣ የመስፍን፣ የንጉሥ፣ የመንግሥትና የቤተ ክርስቲያን አገልጋይ የሆነ አርሶ አደር ማለት ነው።²

"ቀላድ" በሚባል የመሬት አለካክ ሥርዓት መሠረትም ከጭሰኝነት ለመዳን ሲባል ብቻ የገዛ መሬታቸውን መልሰው የገዙም እንደነበሩ በመስኩ ጥናት ያደረጉ ባለሙያዎች ጽፈዋል።

በዚህ የገባር ሥርዓት ውስጥ ገበሬና መንግሥትን የሚያገናኘው ባላባቱ ሲሆን እሱም ከምርቱ የሚሰ ድርሻ ተከፋይ ነበር። ባላባቱ ለጥቅሙ መከበር ሲል ገባሩን እግር በእግር እየተከታተለ ቁም ስቅሉን ያሳየዋል። ሥርዓቱ በሚነበት ከባድ ቀንበር ጉልበቱ የተመጠጠው ገበሬ ቢቻል በምድር ካልሆነም በሚመጣው ዓለም ከሞት ወዲያ ማዶ ተስፋ የሚሆነው ነገር ባልነበረው ሰዓት ወንጌልን ሰማ። ተስፋ ፍለጋ ወደ እግዚአብሔር ቤት እየተመመ መጣ።

ወንጌልን በመቀበል የተገኘው "አዲሱ ሃይማኖት" ከተለያዩ የጤና እና የትምህርት አገልግሎቶች ጋር በሰፊው በመዳረሱ አዲስ የአመለካከትና የአስተሳሰብ ግንዛቤ በሕዝቡ ውስጥ ሊሰርጽ ቻለ። አዲሱ አመለካከትና አስተሳሰብ በጋራ የአምልኮት፣ የትምቀት፣ የቅዱስ ቁርባን፣ የጋብቻ፣ የቀብር ሥነ ሥርዓትና በመሳሰሉት በመንፈሳዊና ማገበራዊ ግንኙነቶች በተግባር እየዳበረና እየጎለበተ ሄደ። "የአዲሱ ሃይማኖት" ተከታዮች የአመለካከት ነጸብራቅ ደግሞ በገባርና በባለመሬት ግንኙነት ውስጥ ቀስ በቀስ መንጸባረቅ ጀመረ። ስለሆነም አማኒያን በቤተሰብ፣ በእድር፣ በደቦ ከመወገዳቸው አልፎ የተለያዩ ምክንያቶችን እየፈጠሩ ባለቀላዶችና ባላባቶች ያስጩባቸው ጀመር።

በተለይም "ቀላድ" በመባል የሚታወቀው መሬት "የመለካት" እና በዚያውም መጠን ለመንግሥት የሚከፈልን ግብር የሚያጠናክረው ደንብ ከተስፋፋ በኋላ ሕዝቡ በጋራ ይጠቀሙበት የነበረውን መሬት ሁሉ ስለነጠቀው የወንጌል አማኞች በሚፈልጉት ቦታ ላይ ቤተ ክርስቲያን ለመሥራት ፈጽሞ ይቸገሩ ነበር። "ቀላድ" የሚባለው ደንብ ሲወጣ የገዛ መሬታቸውን ገዝተው ከጪስኝነት ከዳኑት በስተቀር የደቡብ ነባር ሕዝብ በመሬቱ ላይ ምንም ዓይነት ቋሚ ግንባታ ሊሠራ አይችልም ነበር። ስለዚህም አማኞች ተበራክተው ጸሎት ቤት ወይም ቤተክርስቲያን መትከል ሲፈልጉ ከመካከላቸው አንዱ በሚቸረው ቁራሽ መሬት ላይ ከመኖሪያ ቤቱ አጠገብ ይሠራል። ያንንም ቢሆን ባላባቱ ወይም የአካባቢው ባለቀላድ፣ ምስለኔውም ሆነ ጭቃሹው ሊያስፈርሰው ይችላል ነበር። አማኞች በሚሠጡት የግል ቦታቸውና ብዙ ጊዜያትም በመኖሪያ ቤታቸው ግቢ ውስጥ የሚተከሏቸው አብያተ ክርስቲያናት የኋላ ኋላ የአመራር ችግርና የአንድን ሰው የዕድሜ ልክ መሪነትን ልምድና ከዚህም ሁኔታ ጋር የተከሰቱት ችግሮች መንስዔያቸው ይሄው መሠረታዊ ጅግሮ ነበር።

የወንጌል አማኞች የአምልኮ ጉባኤ በሚያደርጉበት ዕለት ባላባቱ ወይም መልከኛው "የኔን ሥራ አንደላችሁ" በግለት ክርስቲያናት ያፈናቅላቸዋል፤ ከሚገባቸው በላይ የምርት ገምት እንዲከፍሉም ያደርጋቸዋል። መልከኛው ግቢው ውስጥ አስር፤ እንጩት ያስፈልጣቸዋል፤ አጥር ያሳጥራቸዋል፤ አዛባ ያስዝቃቸዋል፤ ዱቄት ያስፈጫቸዋል።

ሦስት

በዚያን ዘመን የመከራው ገፈት ቀማሽ የነበሩት የወንጌል አማኞች የወደቀባቸውን ሌላውን የፈተና ሰንሰለት ስታበጃጅና ስታቀብል የኖረችው የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ድርሻም የጎላ ነበር። እንደ መስፍን፣ እንደ አገር አቅኚ... ወዘተ. እሷም የመሬት ባለቤት ወይም ባለ ጉልት ነበረች። ይህ ደግሞ ከ1270-1285 ዓ.ም. የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ዐፄ ይኩኖ አምላክ ለቤተ ክርስቲያኒቱ የማትገብርበትን ሚሶ "መንግሥት" ከሰጡ በኋላ ለዘመናት ሰፍኖ የኖረ እንደሆነ ይገመታል።⁴ የይዞታዋ ስያሜ "ሰሞን" ይሰኛል። ቤተክርስቲያኗ ለዘመናት ተንሰራፍታ የኖረችው በማእከላዊውና (ሸዋ) ሰሜኑ የአገራችን ክፍል ቢሆንም ከደቡብ ግዛቶች ውሳደት በኋላ ነባሩ ሕዝብ ተገፍቶ የተሰጣት መሬት መጠን ከሰሜኑ ይዞታዋ ጋር ሲነጻጸር የሰማይና የምድር ያህል ብልጫ ነበረው።

የቤተክህነት ሹማምንትና ካህናቱ በወንጌል አማኞች ላይ ያደረሱት ግፍ ከሃይማኖታዊ ቅንፃትነቱ ይልቅ ከገዢው መደብ ጋር የነበራቸውን የጥቅም ተካፋይነት ለማስከበር ያደረጉት ተጋድሎ ይመስላል፤ ነውም። ይህንን ለመረዳት በ1950ዎቹ መጨረሻ ቤተ ክርስቲያኒቱ የነበራትን የመሬት ይዞታ ለአብነት ያህል ማየቱ ይበቃል። ለምሳሌ በጎንደር የ2260 አጥቢያዎች ጠቅላላ የመሬት ይዞታ 33 ካሬ ኪሎ ሜትር ሲሆን በሲዳሞ የነበሩት 124 አጥቢያዎች የያዙት መሬት 954 ካሬ ኪሎ ሜትር ነው። የባሌ ደግሞ ይብሳል፤ 58 አጥቢያዎች የ2148 ካሬ ኪሎ ሜትር መሬት ባለይዞታዎች ነበሩ። ዝርዝሩን ከሚከተለው ሰንጠረዥ ማገናዘብ ይቻላል።

በ1957 ዓ.ም በየክፍላተ ሀገራቱ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት ስርጭትና የቦታ ይዞታ መግለጫ፤

ተ.ቁ ቁጥር	ክፍለ ሀገር	የአብያተ ክርስቲያናት የበታ ይዞታ	ጠቢቅ ሚትርካሬ
1	በጌምድር	2260	33
2	ጎጃም	2635	23
3	ትግራይ	2090	32
4	ሸዋ	2404	35
5	ወሎ	1496	53
6	ኤርትራ	760	155
7	ባሌ	58	2148
8	አርሲ	193	122
9	ወለጋ	274	260
10	ኢሉባብር	136	349
11	ከፋ	207	264
12	ገሙጎፋ	105	376
13	ሲዳሞ	124	954
14	ሐረርጌ	95	2734
	ጽምር	12807	7538

ጽ/ጽ V. Vititz 'Foundation of Churches(1925)

ቤተ ክርስቲያንን ስርዓቱ ከለገሳት የባለጉልት ማዕረግ አንጻር ገባሮችዋን እንደማንኛውም ባለመራት ታስተዳድራለች፤ ትንቅላለች፤ ትተክላለች፤ ከዚህም ሌላ በሃይማኖታዊው ስርዓት ሳቢያ በነፍስ አባት፤ በክርስትና አባት፤ በተገዢነት፤ በበዓላት ዓይነቱና ስሙ በበዛው ግብር መሰል ስጦታ ቀሳውስቱ ቀጥተኛ ተጠቃሚዎች ነበሩ። በመሆኑም ከነባሩ ሕዝብ አንድ ቤተሰብ በወንጌል ሲያምን ይህ ሁሉ የወልና የነፍስ ወከፍ ግብር ከባህላዊ እምቢታ ጭምር ጥያቄ ላይ ስለሚወድቅ አማኙን ያመሳቅሉታል። በ1952 ዓ.ም በጌዲአ "የምችሌ ጦርነት" በሚባለው በባለርስትና በገባር ጦርነት ወቅት ዋና ተሳታፊዎችና ጓላም የጉዳቱ እዳ ከፋዮች የነበሩት የወንጌል አማኞች መሆናቸው ከላይ የጠቀስነውን የአመለካከት ለውጥ መጎልበት የሚያረጋግጥ ነው።

29. የመከራው ገፈት ቀማሾች

ዋንዳሮ ዳባሮ (1898-1981)

1924 ዓ.ም ለአቶ ዋንዳሮ ደባሮ ካለፉት ዓመታት ይልቅ ከፋ ሆኖባቸው ነበር። በእርጅና ምክንያት የአባታቸው ጉልበት ተዳክሞ ቤት የዋሉት በዚህ ወቅት ነበር። ስለዚህም ዋንዳሮ ለባለቀላዱና ለመልከኛው የሚገብሩት የጉልበትና የምርት ግብር የእሳቸውን ብቻ ሳይሆን የአባታቸውንም ድርሻ ሆነ። ለመልከኛው በየወቅቱ ዱቄት ፈጭተው ይሰፍራሉ፤ እንጂት ይፈልጣሉ፤ አጥር ያጥራሉ። አንዳንድ ዱቄቱ

አልላመም፤ እንጂቱ ጩሳ አለው፤ የሠራሽው አጥር ወሽልሻላ ነው ... ወዘተ እያሉ መልከኞቹ ያስመርጉቸዋል። ገና በሰላሳዎቹ የእድሜ ክልል ውስጥ ያሉ ቢሆንም መከራ ከፋኛ ያንሳቅላቸውና ነፍሳቸው የተመረረቸባቸው ሰው ሆነዋል።

አንድ ዕለት በዱቄት ምክንያት መልከኛው አበሳጭቷቸው ወደቤታቸው ሲመለሱ ወደግያውቁት አምላክ የምር ጸሎት ጸለዩ፤ ስለግያውቁት አምላክ መልካምነት ከጋሞው ትንቢተኛ ከኤሳይያስ አፍ አስቀድመው መስማታቸውን ከአመት በኋላ በሰጡት ምስክርነት ተረጋግጧል። "አንተ እግዚአብሔር የምትባለው አለህ ... ወይስ የለህም? ... ይኼን መልከኛ ሰው አርገህ የፈጠርክ አንተ አይደለህምን? ... እኔንስ የፈጠርክ አንተ አይደለህምን? ... ይህን ሁሉ ግፍ ሲፈጽም ስለምን ዝም ትላለህ?"

ዋንዳሮ ዳባሮ

" ጸሎቱ እንባና አሉታ የተቀላቀለበት ነበር። የጠበቁት መልስ ቶሎ አልመጣም። መገፋቱ በዛ፤ ጊዜያቸውን የሚያሳልፉት የመልከኛውን ሥራ እየሠሩ ስለነበር የአባታቸውና የእሳቸው ግሣ ጦም አደረ። ምርት ጠፋ። የሚገብሩትም አጡ። መልከኛው በግቢው ውስጥ አሰራቸው። ከጥቂት ቀናት በኋላ እግር ብረቱን አውጥቶታቸው፤ "ሂድና እንጨት ጫን...አንተን በነጻ የምቀልብበት ምክንያት የለኝም" ብሎ አህያና መጫኛ ሰጥቶ አሰናበታቸው።

ዋንዳሮ አህያውን እየነዱ እንጨት ወደሚጭኑበት ቦታ ሳይሆን የሄዱት ቤታቸው ወደሚገኝበት ወደ ሑምቦ ቀበሌ ነበር። ወዲያው አህያውን እቤት አስረው ብርቱ ጉዳይ እንዳለባቸው ተናግረው ወጡ። ከዚህ የመከራ ቀንበር ከጫነባቸው መልከኛ ለመገላገል የሚላቀቁበትን ዘዴ እንዲነግራቸው ተስፋ እያደረጉ ስም ወደወጣለት ጠንቋይ ቀዩ ደረሱ። ወደ ጠንቋዩ ቤት ብዙ ታማሚ ሰዎች ይመጣሉ። አንዳንዶቹም መላ ሲነግራቸው አድምጠዋል። ለኒም ደግሞ ከመልከኛ የበለጠ ሕመም የለብኝም እሱን ብቻ ገላገለኝ ብለው ሽማ ሽምነው ለክፉ ቀን የቋጠሯትን ሳንቲም አስረከቡ። ቁርጥ ያለ መፍትሔ ግን አልነገራቸውም። አንገታቸውን ደፍተው ወደ ሑምቦ ተመለሱ። አይቀራውን ግብር እንጨት ጭነው ለመልከኛው አደረሱ። በይቅርታ አለሳልሰውም ወደ ቤታቸው ተመለሱ።

መልከኝነት በዚያን ዘመን የብዙ ሰዎች "የጋራ ሕመም" ነበር። እሳቸውን ከመሳሰሉ ሌሎች ሰዎች ጋር ስለችግራቸው በመንደራቸው ተሰብስበው እየተወያዩ እያለ ከመካከላቸው አንዱ አዲስ ወሬ አመጣ።

"ወገኖቼ" አለ ሰውዬው፡

"...እስከአሁን ከምናውቃቸው ባለውቃቢዎች የተለዩ መጽሐፍ ገላጮች መጥተዋል። ባለ አራት ዓይን ናቸው፤ ከእነሱ የሆነ መላ አይጠፋምና ሄደን ብንጠይቅስ? ብቻ ሰው ይበላሉ ይባላልና ማርከሻውን መድሐኒት (ትምባሆ ወይም ዕፅ) መያዝ ያስፈልጋል። ... ከእነሱ ዘንድ መላ አይጠፋም ወደዚያው ፈጥነን መሄድ ይሻላል" አለ። በድፍረት ሁሉም የመሰለውን አስተያየት ጨመረበት። ዋንዳሮ ግን በማግስቱ የሚውለውን ገበያ አስታከው ወደ ሶዶ በመውጣት ወደ አቶና አለፉ።

"ለመሆኑ የእኛና የመልከኞች አምላክ አንድ አይሆንን? ከሆነስ ለምን እንዲህ ያበላጣል? ... አሃ ... ካልሆነስ እንዴት በሰማይ ሁለት አምላክ ይኖራል?..."

በብዙ ጥያቄ እየተነዱ ሳያውቁት አቶና ደረሱ። በዚያን ጊዜ በአቶና የሠፈሩትን አራት ዓይኖች ደፍሮ የሚያነጋግር አልነበረም። ሰው ይበላሉ ... ቡዳዎች ናቸው ስለሚባል ትምባሆ ጎርሰው ወይንም የሆነ ዕፅ ቢጤ ይዘው እንጂ ሰዎች ባዶአቸውን አይቀርቧቸውም ነበር። የአቶ ዋንዳሮ ኑሮ ግን የሞትና የሕይወት ድንበሩ የተደበላለቀ ስለነበር የሚያሳስባቸው አልነበረምና በድፍረት ቀጥ ብለው ወደ ሚሲዮናዊያኑ ገሠገሱ።

"ሰሮ!"

"ሰላም ላንተ ይሁን ... በደህና መጣህ እንዴ?" ሲል ሚሲዮናዊው ሚ/ር ሉዊስ መለሰ።

"በእናንተ ዘንድ የእግዚአብሔር ቃል አለ ማለትን ሰማሁ። ለመሆኑ የመልከኛና የጭሰኛ አምላክ አንድ ነውን?"

"አዎ አንድ ነው::"

"ታዲያ ለምን ይህ ሁሉ ግፍ እንዲፈጸምብን ይፈቅዳል?...ለምን ያስጪንቁናል? ለምን ያስጠብቡናል?" ... አሉ ዋንዳሮ በምሬት።

"መልከኞችሁ እናንተን ማስጪነቃቸው እርግጥ ነው ... ከዚህ የበለጠ ነፍሳችሁን የሚያስጪንቀው ግን ኃጢአት ነው።"

"ኃጢአት!? ... ድሃ ምን ኃጢአት አለበት?"

ሚሲዮናዊው ስለ ኃጢአት ምንነት ስለ ኃጢአት ዋጋ፣ ስለ ደኅንነት መንገድ፣ "ከእግዚአብሔር መጽሐፍ" እየጠቀሰ ነገራቸው።

አቶ ዋንዳሮ የሰውየውን ንግግር ሲሰሙ የተናገሯቸው በተሰባበረ ወላይትኛ ቢሆንም ከአፋቸው የሚወጣው የምሥራቹ ዜና ለጀርአቸው እንደ

ጥሩ ዜማ ሆነላቸው። ወደ አምላካቸው እቅፍ ከመሰበሰባቸው በፊት ራሳቸው እንደመሰከሩት " በሆዳቸው " (በውስጣቸው) እንደግር ወለላ ጣፈጣቸው። የመልከኛውን ምሬት የሚያራግፍ ሰላም ሲወርሳቸውም ተሰማቸው።

ከአንድ ሳምንት በኋላ የዚህን ነገር መጨረሻ ለማየት እንደገና ወደ አቶና መጡ። በወቅቱ ሌሎችም የአገሬው ተወላጆች ስለነበሩ ለሐኪም ቤት ተብሎ በተሰራው ክፍል ውስጥ ነበሩ የተሰበሰቡት። "አራት አይናው ሚስጥናዊ" መካከላቸው ቆሟል። ሌሎች የከባ ቅጠፊ ገል ጣል አድርገው ወለሉ ላይ ተቀምጠዋል። በመካከላቸው የቆመው ቆዳው የገረጣ፣ የተላጨው ፊቱ የነጣ "ወዝ የለሽ" ፈረንጅ በአንዳንዶቹ ግምት ለእነሱ የሚመች ቁምነገር የሚወጣው አይመስልም። መልክን፣ ቀለምን፣ ባህልን የሚያልፈው የኢየሱስን ስም ሲያስተዋውቋቸው አቶ ዋንዳር በተለይ ከቀድሞው ይልቅ ደስ ተሰኙ። ለምስተኛ ጊዜ ይህንን ደስ ያሰኛቸውን ቃል ለማድመጥ ሰንበትን ጠብቀው መጡ። ከወትሮው ባልተለየ ሁኔታ ለአምልኮ በተሰበሰቡት ሰዎች ፊት ተነስተው ቆሙ። "ይህንን ኢየሱስን አምናለሁ!" ብለውም አወጁ።

አቶ ዋንዳር ክርስቶስ ኢየሱስን እንደገል አዳኝቸው አርገው ከመቀበላቸው በፊት ሕመማቸው "መልከኛ" ጠላታቸው "ኑርአቸው" ብቻ ነበር። የወንጌል አማኝ ከሆኑ በኋላ ግን የሚጠሉት ሳይሆን የሚጠላቸው በዛ። ዘመድ አዝማድ ተጠየቁቸው። የሚመኩበት ልጃቸው አዲስ ሃይማኖት መከተሉን አባታቸው አልወደዱላቸውም፤ በአቻዎቻቸው ፊት የልጃቸው ታሪክ ሲነሳ መሸግቀቅ ጀመሩ። ባለቤታቸው "ሰው ሁሉ የናቀው ባል አልፈላግም፤ ሲሰድቡት ጥቃት ከማይመልስ ባል ጋር መኖር አልፈላግም" እያሉ ጤና ነፃቸው። እንደ እብድ እንደሞኝም አርገው ቆጠሩአቸው።

አቶ ዋንዳር ግን ከውስጥም ከውጭም ያለውን ሽኩት ችለው መንፈሳዊ ጥግታቸውን ለግርካት አዘውትረው ወደ ሶዶ ይመላለሱ ነበር። በዚያውም ፊደል መቆጠር ጀመሩ። አዲስ ነገር ቀሉ የማይቀበሉ ሰው ቢሆኑም በቀን ውስጥ "አንድ ፊደል" እንኳን ለይተው ሲያውቁ የሚሰማቸው ደስታ ከፍተኛ ነበር። ስለያዟት ፊደልም እግዚአብሔርን በጸሎት ያመሰግናሉ። ፊደል ቆጥረው በአስቸኳይ ቅባብ ችለው ራሳቸውን

በመንፈሳዊ ጽሑፎች እንዲረዱ ሚስት ሉዊስ የደከሙት ድካም በዋንዳር ሕይወት ውስጥ ትልቅ ድርሻ ነበረው። ስድስት ወር ባልሞላ ጊዜ ውስጥ በ1924 ዓ.ም. ማንበብና የሚያነቡትንም መረዳት ችሉ።

በትዳራቸው ውስጥ የተፈጠረው ቀውስ ተባባሰ። በውጭ የወንጌል ትምህርት ከአስከተለው እንግዳ የሕይወት ልምምድ አንጻር ታቃውሞው አየለ። የመጀመሪያዎቹ ክርስቲያኖች ስለክርስቶስ የመመስከርን ሸክም እንደ አንድ የኑሮ ዘይቤአቸው አርገው ነው የሚቆጥሩት፤ እና እዚያም እዚህም ስለ ኢየሱስ ይናገራሉ። ሰይጣናዊ አሠራር በነገሠበት ምድር መቼም ሰደት የሚጠበቅ ነውና፤ እነ ዋንዳር ይደበደባሉ፣ ይሰደባሉ። ይህንን የሚሰሙት ባለቤታቸው፤ "ሰው ሁሉ እንደ እህል ይወቃሃል. . እኔስ ብመታህ ምናለበት!?" ብለው እያፈዙ በጥፈ እንደአጣፉአቸው በቅርብ የሚያውቋቸው ሰዎች ይናገራሉ።

ዋንዳር ስድቡንም በትሩንም ችለውት ነበር ስደቱ መልኩን ቀይሮ መጣ እንጂ። ለሰላምና ለእርዳታ ያመኑት ኢየሱስ የሁለት ዓመት ልጃቸው ሲታመም "ዝም" አለ። ከአያት ቅድመ አያት ሲወርድ ሲዋረድ መጥቶ በአዛውንት አባታቸው ላይ የሰፈረው ውቃቢ ግን ስለ ሕፃኑ በሽታ ተናገረ።

"ሕፃኑ የታመመው አባቱ የኅዛቸንን እምነት ስለተወ ውቃቢው ተቆጥቶ ነው... አሁንም አዲሱን አምላኩን ትቶ ግብራችንን (መሥዋዕት) ካልሰጠን ሕፃኑ ይሞታል" አለ። ይህ የውቃቢው ንግር በአካባቢው መንደሮች ሁሉ ተስተጋባ። ዋንዳር በእምነታቸው ገና አዲስ ቢሆኑም እንኳን ባለውቃቢውን ላለመታዘዝ ግን ቆረጡ። መንደረተኞቹ ደግሞ "ስለወለደው ልጅ እንኳን የማያዝን ጨካኝ!" እያሉ በነገር ይሸነፍጡአቸዋል። ባለቤታቸው ያለማድረግ የሚነዘንዘቡበትን አጀንዳ ስላገኙ እረፍት ነስተዋቸው እያለ ሕፃኑ ሞተ።

በባህላዊው የቀብር ሥነ ሥርዓት መሠረት ጠጉራቸውን ነጭተው፣ ፊታቸውን ሷጭረው ሰውነታቸውን በሰለት ቀደው (አድምተው) ያለቅላሉ ተብሎ ሲጠበቅ ዋንዳር እንዲያውም ሌሎችን ሲያጽናኑ ተገኙ። ለእርሳቸው ውጭው ዓለም ሹከት የሞላበት ቢሆንም የውስጥ ሕይወታቸው ግን በሰላም ትሞልቷል። ያልሆኑትን መሆን የሚችሉ ሰው አልነበሩምና በልቅሶው ወቅት በጸጥታ መቆማቸው ለቀስተኞቹን አበሳጫቸው። ሕፃኑን ሲቀብሩ

የዋንዳሮንም ነገር በስሜት ቀብረው ተገላገሉ። በልማዳችን መሠረት መስዋዕት አድርጎ ልጁን ለማዳን ከማይፈልግ ሰው ጋር መኖር አንፈልግም በማለት ተማማሉ። ባለቤታቸውም ከልጃቸው "ገዳይ" ጋር መኖሩን ተጸይፈው ትዳራቸውን አፈረሱ። ዋንዳሮ ከልባቸው አምላክ ከጌታ ኢየሱስ ጋር ለብቻቸው ቀሩ። ይህ ወቅት ሁለንተናቸው ለክርስቶስ የተሰጠ እንዲሆን ፓ.ግዚአብሔር በተለይ ያዘጋጃቸው ወቅት ነበር።

በውጤቱም ዋንዳሮ በወላይታ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከአገሬው ተወላጆች መካከል በሞታቸው ተወራርደው ወንጌልን በሙላት የሰበኩ የመጀመሪያው ሰው ሆኑ። በወላይታ አውራጃ ውስጥ የዋንዳሮ ስምና የወንጌል ስርጭት ተለያይቶ እስከማይጠራ ድረስ እግዚአብሔር ተጠቀመባቸው።

በመጀመሪያ የትውልድ ቀዩአቸውን በወንጌል ለመድረስ ሚስቶናውያንን ወደ ሑምቦ ጋበዙ። ሚ/ር ሉዊስ ግብዣውን ተቀብለው በነዋንዳሮ መንደር ሑምቦ ድንኳናቸውን ተክለው ወንጌልን ሰበኩ። ሚ/ር ሉዊስ በዋንዳሮና በባለቤታቸው መካከል የነበረውን ያለመግባባት ስምተው ስለነበር ባለቤታቸው ከኮበለሉበት አስጠርተው ስለ ወንጌል ሊነግሯቸው ሞክረው ነበር። በተገናኙም ጊዜ፤ "የሚያብደውን እሱን አላብዱ እንጂ እኔ እንኳን አላብድም... ወደቤቱም አልመለስም ብለው መለሱላቸው" ሚ/ር ሉዊስ የቤትዩዋን ነገር ችላ ብለው የዋንዳሮን ቤት ለመጎብኘት ወደ መንደር ጎራ ይላሉ። ዋንዳሮም አብረዋቸው ነበሩ።

"ይቺ ተክል ምን ታደርግልሃለች? ዋንዳሮ?!" ይላሉ ሉዊስ፤

"ቀን ሲከፋ ቀለቤ ትሆናለች ብዬ ነዋ" ጓርአቸው ተተክላ

በጥሩ ሁኔታ ወደለመለመችው እንስት እያመለከቱ መለሱ።

"አይ...! ባትኖር ይሻላል ቆርጠህ ጣላት!"

"ለምን?!" አሉ ዋንዳሮ ምክንያቱን ለማወቅ በጣም ጓጉተው

"ልብህ ይቺን እያሰላሰለ ከወንጌል ሥራ ወደኋላ እንዳይል ብዬ ነዋ" አቶ ዋንዳሮ አላቅማሙም፤ የመጨረሻ ንብረታቸው የነበረችውን

አንድ እንስት ቆረጡ።⁸ ቤታቸውን አፍርሰው ለሑምቦ አካባቢ ግዕዝላዊ በሆነ ቦታ ላይ የሚገኝ ጠፍ መሬት ተመርተውም ሌላ ቤት ሠሩ። በሶዶ ከሚስቶናውያን ጋር ያላቸው ግንኙነት ከዕለት ወደ ዕለት ጠነከረ። ሰዎች ቀስ በቀስ በወንጌል ማመን ስለጀመሩ በየሳምንቱ እሁድ ወደ ሶዶ እየሄዱ ከነአቶ ብሩና ከሚስቶናውያን ጋር አብረው ያመልካሉ በኋላም ታህሳስ 1 ቀን 1926 ዓ.ም. ከሌሎች ዘጠኝ ሰዎች ጋር ሆነው ተጠመቁ።

ግልፅነት፣ የዋህነት፣ ትሕትና የተሞላው የወንጌል አገልግሎታቸው መንፈስንና ኃይልን በመግለጥ በድንቅና በተአምራት በብዙ ምልክቶችም የጸና ነበር። ስለሆነም ገና ሚስቶናውያን ከወላይታ ሳይባረሩ የዋንዳር ስም በየገጠሩ መግነን ጀምሮ ነበር። በቤተሰባቸው በዘመዶቻቸው የጀመረው ስደት ጭቃሹዎች፣ ምስሉኔዎች፣ ባላባቶች፣ ካህናትና ሹማምንት አንዱ ሲተው ሌላው እያጠበቀ ተቀባበሉት። የእያንዳንዱን የወንጌል ገድል ታሪካቸውን ለመተረክ የማይሞከር ቢሆንም ከመከራው ገፈት ቀማሾች ዋነኛው ናቸውና ያለፉበትን ልምምድ አልፎ አልፎ መጠቃቀሱ አግባብ ነው።

አቶ ላሊሶ ፣ አቶ ግዛው እና አቶ ቶሮ (1988)

ፎቶ ው.ዓ

ይህንን የአቶ ዋንዳርን ታሪክ ለተከታዩ ትውልድ እንዲተላለፍ ያስመዘገቡት አቶ ላሊሶ ታንቱ፣ አቶ ግዛው አዳሙ፣ አቶ ቶሮ ደበሽ የተባሉ የወላይታ ቤተ ክርስቲያን ቀዳሚ አማኞችና አረጋውያን ናቸው። ጥቂቶቹን ታሪኮች ተራ በተራ እንመለከታቸዋለን፤

ዋንዳሮና አኦሬ

ጣሊያን አገራችንን የወረረችበት ዘመን ነበር። ሚስዮናውያን ከአገር ተባረዋል። የቤተክርስቲያን አገልግሎት ሙሉ በሙሉ በተወላጀቹ ትክክላዊ ወድቋል። ረዥም ለግላጋ ቁመና፣ ፈገግታ የማይለየው ገጽታ ያላቸው ዋንዳሮ "የእግዚአብሔርን መጽሐፍ" ለማስተማር ይበቃሉ ብሎ የሚያስብ አልነበረም። ግንባራቸው ሙሉነትን፣ ብልጣብልጥነትን ስለማያስነብብ በውስጣቸው የታመቀው መንፈሳዊ ኃይል ሲገለጥ ሁሉም ሰው ይደናገራል። አንዳንዶች በሃይማኖት ቅንፃት፣ ሌላው ከፈረንጅ ጥላቻ ጋር በተያያዘ፣ ሌላውም በግያውቀው ኃይል እየተነዳ ይቃወማቸዋል። ስድብ፣ ውርደት፣ በትር በየዕለቱ ቢቀር በየሳምንቱ አልፎአቸው አያውቅም።

ታዲያ ሁሉ ከሚያዋርዷቸው ሰዎች መካከል አንዱ አኦሬ አጎ የሚባል ጉልበተኛ ነበር። አኦሬ ራሱን እንደ ሽፍታ፣ ሕግ በሌለበትም አገር ከሕግ በላይ አርጎ የሚቆጥር ሰው ነበር። አንድ ቀን ብዙ ሕዝብ በተሰበሰበበት ሸንጎ ወንጌልን ሲያስተምሩ አኦሬ በሩቅ አይቶ መጣ።

"አንተ ይኸን ኢየሱስን አታስተምር አላልኩህምን?" ብሎ በቁጣ ተሞልቶ መጽሐፍ ቅዱሳቸውን ነጠቃቸው። ያ ሁሉ ሕዝብ እያየ መጽሐፉን ቀዳዶ ጣለው። ለነፋስም በተነው። መጽሐፍ ቅዱስ እንደልብ በማይገኝበት ወቅት ስለነበር ዋንዳሮ በጣም አዘኑ። እና ድምጻቸውን ከፍ አድርገው ተናገሩ እንዲህ ሲሉ፤

"አንተ ዛሬ የእግዚአብሔርን ቃል ከእጄ ነጥቀህ ገንጥለህ እንደጣልክ ... አንተም በቅርብ ቀን እንዲህ ተቀደህ ተዘርግተህ ትወድቃለህ ያኔ እግዚአብሔር አምላክ እንደሆነ ሕዝብ ሁሉ ምስክር ይሆናል!"

በጊዜው የዋንዳሮን ንግግር ከሞኝነት የተሻለ አርጎ የገመተው አልነበረም። በአገራው ልማድ እንዲህ ያለው የፍርድ ትንቢት በአያሌው የሚሰማው ባለብዙ ጋሻጃግራ ከሆኑት ባለውቃቢዎች አንደበት ያውም

ለውቃቢያቸው መስዋእት ቀርቦ፣የባዕድ አምልኮው ሥርዓት ተፈጽሞ እንጂ ከአንድ ተራ ሰው አልነበረምና ቀናት ያለውጤት ተቆጠሩ።

የአርበኞች እንቅስቃሴ እንደሌሎች የኢትዮጵያ አካባቢዎች ሁሉ በወላይታም ዙሪያ ተጋና ተሰማ። አርበኞቹ ስንቃቸውን የሚያገኙት ከባላገሩ ሕዝብ ሲሆን ጦር መሣሪያን ግን ከጠላት በመግረክ ወይም ሬሣ በመግፈፍና አለዚያም ደግሞ ከኮንትሮባንድ ነጋዴዎች በመግዛት ነበር። ስለዚህም የአርበኞች እንቅስቃሴና ጦርነቱ በየአካባቢው ሐብታም የጥይትና የጠመንጃ ነጋዴዎችን አፍርቶ ነበር። አካራም በወላይታ የታወቀ የጥይት ነጋዴ ስለነበር ዕብሪተኛ ያደረገው ጥጋቡ ሳይሆን አልቀረም።

ጣሊያኖች አካራ የጥይት ንግድ እንደሚያካሄድ በተጨባጭ ካረጋገጡ በኋላ ተገዶ እንዲመጣ ወታደሮች ላኩበት፤ ሰውዬው ወታደሮቹን ወደ እሱ አቅጣጫ መምጣት ሲያስተውል ሥራውን ያውቃልና ለማምለጥ ሩጫ ይጀምራል። ወታደሮቹ እየተከታተሉ ሲተኩሱ በአንድ ጥይት በሩቅ ርቀት መቱት። አካራ መመታቱን አልተገነዘበም፤ የደመነፍስ ሩጫውን ሲቀጥል ፤ እንደተወሳሰበ መጫኛ አንጀቱ ተዘረገፈ፤ ስንደዶ ጠለፈው፤ ደም አስከሮት ስለነበር አካራ ሲሮጥ...ስንደዶ ላይ የተጠለፈው አንጀቱ ሲዘረገፍ ሲሮጥ...ሲተረተር...ወድቆ አይሞቱ አሟጧት ሞተ። ትንቢቱ ተፈጸመ። "የዋንዳሮ አምላክ" ተብሎም መተረቻ ሆነ።

ዋንዳሮና ዳና ጣቃሮ

ዳና ጣቃሮ የወላይታው ባላባት የፊታውራሪ ዶጊሶ የበታች ሹም ነበር። ፊታውራሪው ከጣሊያን በፊት ከነበሩት ገዢዎች ጋር ለመመላለል ክርስትና ተነስተው ሕዝባቸውን እንደከብት የነዱ፤ በኋላም በጣሊያን ጊዜ የመኳንንት ባንዳ ሆነው አገር ያመሱ ሰው ናቸው። የክርስትና ስማቸው ወልደሰንበት ይባላል።

ጣሊያኖች ለፊታውራሪ ወልደሰንበት ከሰጧቸው የቤት ሥራ አንደኛው "የወንጌል አማኞችን ማዋከብና እንቅስቃሴአቸውን መቆጣጠር" የሚል ነበር። በዚሁ መሰረትም ዋንዳሮ አዘውትረው ይሰብኩበታል ወደ ተባለ ቦታ ሄዶ እንዲያመጣቸው ፊታውራሪው የበታች ሹማቸውን ዳና

ጣቃሮን ይልካሉ። ዳና ጣቃሮ ርገራሄ ያልዘራበት ጨካኝ ሰው ስለነበር እንደታዘዘው ማድረግ ሲገባው ዋንዳሮን ይዞ ወደ ሑምቦ ሰኞ ገበያ ወሰዳቸው። ተወልደው በአደጉበትና በተዳሩበት አገር ሑምቦ ገበያተኛው ጢም ብሉ እንደሞላ እያዘረ ገረፋቸው።

"...ይህን ያየህ ልብ በል...የዋንዳሮን አምላክ ያመለከህ እንዲህ ትቀጣለህ!...የዋንዳሮን ትምህርት የተከተልህ...እንደእሱ ትሆናለህ!..." እያለ በመለፈፍ በጅራፍ ገረፋቸው። ይህም አልበቃው ብሉ በገበያው መሐል ኩይሳ በቆለለው አፈር ላይ በደረታቸው አጋድሞ ጀርባቸውን በእርግጫ ደበደባቸው። የዓይን ምሥክሮች እንደሚናገሩት ሰውየው ከጭካኔው የተነሳ የሰው አምሳል ነበረው ለማለት ያዳግታል።

ዋንዳሮ ተዝለፍልፈው ከወደቁበት ቀና ብለው እንዲህ አሉት፤ "እኔን እዚህ ቀይ አፈር ላይ ጥለህ ረገጥከኝ፤ ገረፍከኝ! ደምቴ ቆስዬ ተነግሁ! ...እኔስ ብዋትም ወደ አምላኬ ነውና የምሄደው ግድየለኝም ...ነገር ግን የማይነሱትን መደፋት የዛሬ አስራ አምስት ቀን አንተ ባትደፋ የማመልከው አምላክ በእውነት አምላክ አይደለም!...አንተ እኔን በዚህ ምድር በበትር መታህ አንተን ግን እግዚአብሔር በገሃነም በትር ለዘላለም ይመታሃል!"

ገበያተኛው ሁሉ እየሰማ ይህንን ትንቢት ተናገሩበት። ዳና ጣቃሮ ወደ ፊታውራሪ ዶጊሶ ወሰዳቸው። ፊታውራሪው ደግሞ አስረው ሶዶ ለተቀመጠው ለጣሊያኑ ገዢ አሳልፈው ሰጡአቸው። ጣሊያኑ በበኩሉ "አምላኬ! አምላኬ! አትበል፤ ጥቁር አምላክ የለውም። ሁለተኛም ስትሰብክ እንዳትገኝ!" ብሎ ከደነፋባቸው በኋላ "ውሰዱና አርባ ጅራፍ ገረፉት!!" አለ። በፍርድ ቤቱ አደባባይ ሕዝቡ እያየ ተገረፉ።

ከዚህ ሁሉ ስቃይ በኋላ ዋንዳሮ ተፈትተው ወደ ቤታቸው ተመለሱ። ወደ ሶዶ በተላኩበት ወቅት ጣሊያኑ እንደሚገድላቸው በቁርጥ ስለተወራ በሳምንቱ እሁድ ሑምቦ ባለቸው የጸሎት ቤት የተሰበሰበው አማኝ በጣም ጥቂት ነበር። ማንም ቢሆን የዋንዳሮን የዋት መርዶ እንጂ ተፈተው በሕይወት አገኛቸዋለሁ ያለ አማኝ አልነበረም።

ዋንዳሮ ግን ቅዳሜ ዕለት አርባ ጅራፍ ተገርፈውና በማስጠንቀቂያ ተፈተው እሁድ ጥዋት ሑምቦ ጸሎት ቤት ቀድመው ተገኙ። አስራ አምስት

ያህል ሰዎች መሐል ቆመው ሲያስተምሩ ደቀመዝሙራቸው ላሊሶ ታንቱ ዘግይተው መጥተው በዝግታ ገብተው በጀርባቸው ትይዩ ተቀመጡ። ዋንዳሮ በመንፈስ ቅዱስ ኃይል ተዋልተው በሥልጣን እየተናገሩ ነበር። ስለደረሰባቸው ስቃይ ሳይሆን ስለሚጠብቃቸው ሰማያዊ ክብር ነበር የሚሰብኩት።

አቶ ላሊሶ የዋንዳሮን ትምህርት ብቻ ሳይሆን ሕይወታቸውንም ለመምሰል የሚተጉ ደቀመዝሙር ቢሆኑም ያን ቀን ግን የሚያዩትና የሚሰሙት ነገር እንደ ሕልም ሆነባቸው፤

"እንዴ ...! ልብሳቸው አልፎ አልፎ ተቀዳጁል፣ ጉማሬ ያረፈበት መሆኑ ነው፤ ቀዳዳው በበዛበት በኩል ገላቸው ይታያል። የልብሳቸው ቀለም ነጭ በነጭ ቢሆንም የመጀመሪያ ቀለሙ አሁን አያስታውቅም ... ጋቢያቸው ቀይ አፈር የተቀባ ግድግዳ ነው የሚመስለው ፤ የተገረፉት ገላቸው ቁስሉ ስላልጠገገ በተላወሱ ቁጥር ይደማል...ውይ!! .. በመቀመጫቸው ትይዩ ትኩስ ደም የፈሰሰበት ሱሪያቸው ርቧል ይህ ሁሉ ስለ ወንጌል!!" እያሉ በገዛ ራሳቸው ሐሳብ በሰመመን ጭልጥ አሉ። ላሊሶ መንቃት በሚገባቸው ሰዓት ለኃይለኛው የዋንዳሮ ንግግር እንደመሰኘን ብለው ጀርባቸውን ሰጡ። "ይኼውላችሁ ዳና ጣቃሮም ወደማይመለስበት ሄደ እግዚአብሔር እንደተናገረ...ሄደ! ሄደ!...እግዚአብሔር እንደተናገረኝ። እኔ ቆሜ ወንጌልን እሰብካለሁ፤ ገናም እንደምሰብክ አውቃለሁ..." ይላሉ ዋንዳሮ።

አምልኮው ተፈጽሞ ሁሉም የዳና ጣቃሮን አማሚት አንዱ ከሌላው እየሰማ፣ የሰማው ላልሰማው ይናገር ጀመር። የዳና ጣቃሮ አማሚት ታሪክ እንደሚከተለው ነበር፤

ዳና ጣቃሮ ዋንዳሮን በገበያተኞች መካከል እየገረፈ ከሰደባቸውና ካዋረዳቸው በኋላ ጣቃሮ የተነገረበትን ትንቢት በወጉ የሰማው አይመስልም። የገጠር የገበያ ቀናት በአብዛኛው ተጓዳኝ ማኅበራዊ ጉዳዮች የሚፈጸሙባቸው ቀናት ስለሆኑ እግረ መንገዱን ጎራ የሚለው ሰው ብዙ ነው። ጭቃሹዎች፣ የአጥቢያ ዳኞች፣ ምስለኔዎች፣ ነጭ ለባሾች የበላዮቻቸውን የሚደልሉበትና እነሱም በተራቸው በበታችቻቸውና በተራው ባለጉዳይ የሚደለሉበት ቀን የገበያ እለት ነው። ዳና ጣቃሮ ጉዳይ እንዲያስፈጽምላቸው በሚያባብሉት ሰዎችና በጋሻጃግራዎቹ ተከቦ ሑምቦ

ገበያ መሐል ጦሩን ተደግፎ ቆጂል። ሳብ ወሰድ ያደርገዋል የገዛ ትካዜው፤ ድንገት የተደገፈበት ጦር ከብብቱ አፈትልኮ በግንባሩ ተደሩ። አልተነሣም በዚያው ቀረ።

"እኔ ዋንዳሮ ሞቼም ቢሆን እመለሳለሁ፤ ከጌታም ጋር እነሣለሁ ይሄ ሰው ግን ለዘላለም ዕድል ፈንታ የለው።" "አሉ ዋንዳሮ እርስ በርስ በመገረም ለሚያንሸካሽኩት አግኞች። የዋንዳሮ አምላክ እግዚአብሔር እየተባለ በሑምቦና በመላዋ ወላይታ ተሰበከ። የብዙዎችም ጉልበት በዚህ አስደናቂ ምስክርነት ጸና።

ዋንዳሮና ፊታውራሪ ዶጊስ

ፊታውራሪ ዶጊሆ የሚኖሩት ከሶዶ 30 ኪ.ሜትር ያህል በሚርቀው በሑምቦ ወረዳ ነው። በዚያ ስደት ዘመን ዋንዳሮን እግር በእግር እየተከታተሉ የሚያስቸግሩአቸውም በአንድ ወረዳ መኖራቸው ነው። ከዚህ በተጨማሪ ሰውዬው ሃይማኖታዊ እውቀታቸውና ሹመታቸው በብዙ ግጭቶች የተሳከረ ነበር። በሃይማኖት ረገድ አስቀድሞ እንደወገናቸው ሁሉ ባህላዊውን አማልክት ሲያመልኩ የኖሩ ሰው ናቸው። ቀጥሎም በሰብክት ሞኝነት ሳይሆን ተጠምቀው ክርስቲያን ተባሉ። በጊዜው ግን ዋንዳሮን እግር በእግር በማሳደድ የሚያገለግሉት ደግሞ አርቶዶክስ ቤተክርስቲያንን ሳይሆን ካቶሊኮችን ነው። ምክንያቱም በዚያ ዘመን አርቶዶክስ እንደ ጣሊያን ጠላት ይቆጠር ነበርና። በሹመታቸውም ረገድ አስቀድሞ የወላይታ ባላባት ናቸው፤ ጎሳም በገዢው መደብ እንደራሴዎች ፊታውራሪ ተሰኝተው ተከብረው ኖሩ፤ ቀጥሎም የጣሊያን ባንዳ ሆነው ሕዝባቸውን ሲገዙና ሲያዋርዱ የኖሩ ሰው ናቸው።

ዋንዳሮ በሑምቦ ዙሪያ ወንጌልን ሲሰብኩ ብዙ ሰዎች በክርስቶስ አመኑ። በዚያቸው አጠገብ የተሰራቸው ጸሎት ቤት ስለጠበበቻቸው አፍርሰው ተለቅ ያለ ጸሎት ቤት ሠሩ። እሱም ሞልቶ ሰው በሰው ላይ እየተነባበረ መቀመጥ ጀመረ። ሃይማኖትና ሹመት የተሳከረባቸው ፊታውራሪ ይህን "አዲሱን ሃይማኖት" በጣም ስለጠሉት እንደበሽታ እንዳይጋባባቸው በሩቁ ለማዳፈን የሚተጉ ሰው ሆኑ።

እስራት፣ ግርፋትና ውርደት ዋንዳርን ተስፋ እንደግያስቆርጣቸው የተገነዘቡት ፊታውራሪ አንድ ቀን በዘበኛቸው አሳስረው ወደ ቤታቸው ወሰዷቸው። በቅርብ ቀናት ሲገረፉ የቆሰሉት ቁስል ስላልጠገን ደግመው ሊገርፉአቸው መስሏቸው ዋንዳር እግዚአብሔር እንዲያስችላቸው እየጸለዩ ተነዱ፤ ፊታውራሪው ፊት በመቆምም ቀጭን ትዕዛዝ ተቀበሉ። "ዋንዳር! ነገ ጠዋት ወደ አንተ ቤት እመጣለሁ፣ ጎረቤቶችህንና የአንተን ተከታዮች ስብስብልኝ፣ አንድ ሰው እንዳይቀር። በተጨማሪም ግጭድ ያለው ግጭድ ቆንጮራም ያለው ቆንጮራውን ይዞ እንዲመጣ! ሁላችሁ ለሥራ ተዘጋጅታችሁ ቆዩኝ" አሉ ፊታውራሪ ዶጊሶ።

ዋንዳር በትዕዛዙ መሠረት የሑምቦን ቤተክርስቲያን ምእመናንና ጎረቤቶቻቸውን ሁሉ ስብስበው ጠበቋቸው። ዶጊሶም በትዕዛዛቸው መከበር ደስ ተሰኘ። በአግኖች መበራከት ምክንያት የተሠራውን አዲስና ትልቅ ጸሎት ቤት እያመለከቱ፤ "በሉ አፍርሱ! " አሉ ዶጊሶ፤ አግኖች ወደው በጉልበታቸው ያነዱትን ቤተክርስቲያን ተገደው በጉልበታቸው አፈረሱ። በጥቂት ሰዓታት ውስጥ ያ ጸሎት ቤት የፍርስራሽ ክምር ሆነ። እውነተኛዋን ቤተ መቅደስ ግን ከልባቸው ውስጥ ሊያፈርሷት እንደግይችሉ የግይገነዘቡት ፊታውራሪ ወደ ዋንዳር ዘወር ብለው "አሁንስ!...አሁንም ለኢየሱስ መዛመር ትችላላህን?" አሏቸው። የጌታ ግደሪያ የሆነውን የልባቸውን ውበት በዚያች ቅጽበት አሳዩ ዋንዳርና ሌሎቹ ምእመናን።

"አዎ! አሁንም እንዘምራለን። "

"ምን ብላችሁ ትዘምራላችሁ? "

"ኢየሱስ ክርስቶስ ይመጣል..." አለ አንዱ ዘለግ ባለ ድምፅ

"እኛን ልጆቹን ሊወስደን ይመጣል (ምእመናን ተቀበሉ...)"

"በዚያም በሰማይ መከራ የለም "

"በዚያ በርሱ ፊት ህመም አይኖርም ... "

"በዚያ ልቅሶ የለም "

"ኢየሱስ ክርስቶስ ከእርሱ ጋር እንድንሆን ሊወስደን ይመጣል "

"አዎን ኢየሱስ ክርስቶስ ይመጣል።"

ዝማሬው ሳይቋረጥ የጸሎት ቤቱ ፍርስራሹን ተሰብስቦ አለቀ። ፍርስራሹ በዚያው በዋንዳሮ ሠፈር ማደሩን አልወደዱትምና ሁሉንም ተሸክመው ወደ ዶጊሶ ቤት እንዲያግዙ ታዘዙ። በማፍረሱም ሆነ በማጋዙ ሥራ ክርስቲያን ሴቶች ተሳታፊ ነበሩ። ፊታውራሪ ዶጊሶ ግቢ ከደረሱ በኋላ ወዲያው እንደሚፈቷቸው ተስፋ አድርገው ነበር፤ ሳይሆን ቀረ። ዋንዳሮና ዋና ዋና የቤተክርስቲያን መሪዎች በባላባቱ ቤት ታሠሩ። በማለዳም እንደገና ፍርስራሹን ተሸክመው ሶዶ ከተማ እንዲያደርሱ ታዘዙ። የ30 ኪሎ ሜትር ጉዞ ሲጓዙ ዝማሬ ከአፋቸው አልተለየም ነበር።

የወላይታ ክርስቲያኖች ባህላዊ የመዝሙር ስልት አሁን በየከተሞቹ እንደምናውቀው በጽሑፍ የተዘጋጀ፣ በመሣሪያ የተቀነባበረና ሁልጊዜ የሚደጋገም አይደለም። እንደየሁኔታዎቹና ዘማሪዎቹ ምእመናን እንደሚያልፉበት የሕይወት አጋጣሚ በዚያች ቅጽበት ከልባቸው ሞልቶ የሚፈስ መልእክት ነው። የመልእክቱ አዝማች ከዘማሪዎቹ ምእመናን ውስጥ ልቡ በመልእክት የተሞላ ማንኛውም ሰው ድንገት በዚህ አውቦ የሚሰነዝረው ሐረግ ይሆናል።

ለምሳሌ ጸሎት ቤታቸውን አፍርሰው፣ ፍርስራሹን ተሸክመው ከሐምቦ ወደ ሶዶ ላባቸውን እያንጠፈጠፉ ሲሄዱ በትዕግሥት ጽናት እግዚአብሔርን ስለመጠባበቅ የዘመሩትን መዝሙር እንይ። መዝሙሩን ወደ እንግሊዝኛ ተርጉመው የመዘገቡት እንደገና ከጣሊያን ወረራ በኋላ ወደ ወላይታ የተመለሱት ሬይሞንድ ዴቪስ ናቸው።⁸ ትርጉሙ እነሆ፤

"ኢየሱስ አይተኛም አያንቀላፋም"

በተስፋ ተጠባበቀው (አዝማች)

"ሲመጣ ከሥፍራህ እንዳያጣህ"

በተስፋ ተጠባበቀው

"...የወንድምህን መምጣት ናፍቀህ ከምትጠብቀው በላይ"

በተስፋ ተጠባበቀው

"...ርቦህ እንጀራ ለመብላት ከምትጓጓው በላይ"

በተስፋ ተጠባበቀው።

ዋንዳርና ሌሎችም ምእመናን በአሳሪዎቻቸው ጥበቃ ሥር ሆነው እየዘመሩ ሶዶ ደረሱ። የተሸከሙትንም በአንድ ሹም ግቢ ውስጥ ከመሩ። ዋንዳር አሁንም እፈታለሁ ብለው ተስፋ አድርገው ነበር፤ እንዲያውም የተሸከሙትን ሲያራግፉ እጆቻቸውን በሰንሰለት ታስረው ወደገበያ ተወሰዱ። ከኋላቸው የሚነዳቸው ዘበኛ እንደ አዋጅ ዲስኩር ይለፍፋል፤

"ዋንዳርን ያየህ ልብ በል...ጸሎት ቤታቸው ፈርሷል፤ አለቃቸውም ታስሯል፤ የሱን ሃይማኖት የሚከተል በዋንዳር ላይ የሆነው ሁሉ ይፈጸምበታል።" ይላል። ዋንዳር ደግሞ አሁን በዚህ ዘመን ያሉ ሰዎች ሲሰሙት ወይም እንዲህ ተጽፎ ሲያነቡት ለማመን የሚያስቸግራቸውን ነገር በኃይል ተሞልተውና የታሰሩትን እጃቸውን ወደ ሰማይ ዘርግተው ታቃራኒውን ያውጃሉ፤

"ሰዎች ሁሉ ስሙኝ...ይህ እስራት የሰው እንጂ የእግዚአብሔር አይደለም...ነፍሴ ከኃጢአት እስራት ነጻ የወጣች ናት። እናንተም በኢየሱስ ብታምኑ ነጻ ትወጣላችሁ!" አሉ ዋንዳር በፅናት።

በዋንዳር ጥንካሬ የተበሳጨት ዶጊሶ ወደ አሽከሮቻቸው ዘወር ብለው "ግረፉት!" አሉ በቁጣ ። ግርፉቱ በዘመኑ እንደ ተለመደው አርባ ወይም ሃምሳ፤ ሰማኒያ፤ መቶ ጅራፍ አልነበረም። ግርፉቱን በቁጥር መጥኖ የመፍረድ ትዕግሥት ያጡት ባላባት " ግረፉት!" ብቻ ነበር ያሉት።

የባላባቱ አሽከሮች የሆኑ አምስት ጎልማሶች ዋንዳርን በደረታቸው አጋድመው እስኪበቃቸው ድረስ ገረፉአቸው። ነፍሳቸውንም ሲስቱ በቃሬዛ ተሸከመው ወደ ሶዶ እስር ቤት ወስደው ጣሉአቸው። በእስር ቤት ውስጥ ስለወንጌል መከራ ሊቀበሉ የተገባቸውን ሌሎች ሁለት አማኞች አገኙ። አማኞቹ አቶ ሉላም እና አቶ ብሩ ዱባለ ይባላሉ። እነሱ እየተንከባከቧቸው ሌሊቱን በጣዕር አሳለፉ። ከቤተሰቦቻቸውም ሆነ ከምእመናን መካከል አንድም ሰው በሕይወት ይተርፋሉ ያለ አልነበረም። ነገር ግን አእምሮ ፈጽሞ ሊገምተው ከሚችለው በላይ እግዚአብሔር ቁርጭምጭሚታቸውን

አጸና። ያለ ሐኪም እርዳታ ቁስላቸው ጠገገ። መከራው በተፋፋመበት በዚያ ሰዓት ከኮበለሉበት ተመልሰውና በክርስቶስ ላመኑት ባለቤታቸውና ለክርስቲያኖች በድብቅ የሚከተለውን መልእክት አስተላለፉ፤ "ሕይወቴ የተረፈች ይመስለኛል፤ መከራውም ቢበዛ ገና በሕይወት እኖራለሁ፤ ስለ እኔ አትስጉ፤ አትጨነቁ። እግዚአብሔር ከእኔ ጋር ስለሆነ ፈጽሞ ደህና ነኝ።"

የኋለኛዋ ባለቤታቸው የሆኑት ወይዘሮ በቼ መሰኔ (የፊተኛዋ በ1945 ከሞቱ በኋላ በ1947 ዓ.ም ያገቧቸው) ስለዚያን ጊዜ የመከራ ብዛትና ግንኙነታቸው ለዚህ ታሪክ ዘጋቢ እንደረናገሩት፤

ወይዘሮ በቼ መሰኔ

ፍተው፡

"አቶ ዋንዳሮን አስረው ለጣሊያኖች ያስረከቡት ፊታውራሪ ዶጊሶ ናቸው። እሳቸው በታሰሩበት ዘመን ከእኔ በፊት የነበሩት የመጀመሪያዋ ባለቤታቸው ነፍሰጡር ነበሩ። በቤት ውስጥ ሌላ ሰው ስላልነበረ "እባክሽ ባዶ ቤት ብቻዬን እንዳልወልድ አብረን እንኑር " ስላሉኝ እነሱ ቤት መኖር ጀመርኩ። ስንቅም የማመላለሰው እኔ ነበርኩ።"

"አንድ ቀን ስንቅ ለግብረት እንደሄድኩ አግኝቶ፤ ፍርድ ሊቀበሉ ነው የሚባል ወሬ ስለሰማሁ የዚህን ነገር መጨረሻ ሳላይ አልሄድም ብዬ አንድ ሳምንት ያህል ሶዶ ተቀመጥኩ። ወሬው ከጉምጉምታ አልፎ አቶ ዋንዳሮ፤ አቶ ሉላሞ ኤቤሮ፤ እና አቶ ብሩ ዱባለ በሞት እንደሚተጠቡ ብዙ ሰዎች በእርግጠኝነት ይናገሩ ነበር። እኔም መርዶውን እንኳን እወስዳለሁ ብዬ የሚሆነውን ጠበቅሁ። አንድ ቀን ከሰዓት በኋላ ጣሊያኑ ወደ

ሚያስችልበት ፍርድ ቤት ተጠሩ። የታጠቁ ብዙ ወታደሮች አጅበዋቸው ነበር። የጣሊያኑ ሹም "ብርገደሌ" የሚባለው (ብርጋድዬር ማለት ይሆን?) በቢሮው በር ላይ ቆሞ የሚከተለውን ዓይነት ንግግር ተናገረ።

" ባላባቶቻችሁ የሞት ፍርድ ፈርደውባችሁ ነበር፤ ቢሆንም ታላቁ የሮማ መንግሥት ማንንም በእምነቱ ምክንያት በሞት አይቀጣም። እያንዳንዳችሁ የሦስት ወር እስራትና ይህን ያህል ግርፋት ተፈርዶባችኋል፡፡ "

አቶ ሐደሮ ሐላሎ በስደቱ ዘመን አስቃቂ ቅጣት የተፈጸመባቸው

ፎቶ ው.ዓ

እስረኞቹ ወደ ወሃኒ ከመመለሳቸው በፊት ግርፋቱ ተፈጸመባቸው። በዘመኑ የቧንቧ ውኃ ስላልነበረ ውኃ የሚቀዳው ከወንዝ ወይም ከምንጭ ነበር። ለወሃኒው ጠባቂዎችና ለእስረኞች ከከተማው ዳርቻ ከሚገኝ ወንዝ እስረኞች በየተራቸው በወታደር እየታጀቡ በበርሜል እየሞሉ የማድረስ ግዴታ ነበረባቸው። በርሜሉ ከሁለት መቶ ሊትር የማያንስ ውኃ ስለሚይዝ ለሽክም የማይምከር ነው። ስለዚህም ሁለትና ሦስት ሆነው ከወንዙ ሽቅብ ወደ ወሃኒው እየገፉ ያንከባልሉታል። በርሜሉን ገፍተው ገፍተው ትንፋሻቸውን ለመመለስ ቆም ሲሉ ሁሉም የየግላቸውን ብሶትና ምሬታቸውን ያወራሉ። ዋንዳሮ ግን በመስቀል ላይ ስለሞተላቸው ጌታ ይመስከራሉ። ይህንን ያዩ ሰው፦

"ዋንዳሮ አሁንም አላረፈም እንዴ!" በማለት መገረሙን ለክርስቲያኖች እንደተናገረ ወይዘሮ በቼ መስክረዋል።⁹

ዋንዳሮ ከወራት የወገኒ ቤት ቆይታ በኋላ ተፈተው ወደ ሑምቦ ወረዳ። በዕለታዊው አኗኗራቸው ላይ የተለወጠ ነገር የለም፤ የጓሮ እርሻቸውን ያርሳሉ፤ ወንጌልን ይሰብካሉ፤ በቀረቻቸው ሰዓት ሽማ ይሠራሉ። ጣሊያኖች ከገቡ በኋላ የገባርን ስርዓት ስለሻሩት መልከኛ አያስቸግራቸውም። ይልቁንም ባንዳ ባላባቶች ያለ ከልካይ ሕዝቡን የሚያውኩበት ዘመን ስለነበረ ዋንዳሮ ቁምስቅል የሚያዩት በባለባቱ በፊታውራሪ ዶጊሶ የተዘባረቀ ጠባይ ብቻ ነበር።

ዋንዳሮ ከሶዶ ወገኒ ቤት የተፈቱበት ወቅት የመኸር ጊዜ ነበረ። ዶጊሶ ደግሞ አዝመራቸውን የሚሰበስብላቸው የሰው ኃይል አጥሮአቸው እንዴት ሰው እንደሚያገኙ በሚያሳሳስሉበት ቅጽበት የዋንዳሮ መፈታት ተነገራቸው። ግፍን የማይፈሩ ሰው ናቸውና መልእክተኛ ላኩባቸው። መልእክቱ በአጭሩ "የአንተን ሃይማኖት ተከታዮች ይዘህ...አዝመራዬን እንድትሰበስብልኝ ይሁን" የሚል ነበር። በቀጠሮአቸው ቀን ዋንዳሮ ክርስቲያኖችን በመላው አስተባብረው ወደ ዶጊሶ ማላ ሄዱ። ባህሉ በሚያዘው መሠረት ቦርዲ፤ ዳቦ፤ ንፍሮ ወይንም ሌላ ድግሥ አልተደገሰም፤ ሠራተኞቹ የተናቁ ሰዎች ናቸውና። ነገር ግን ሰማይና ምድርን ያነቃነቀ ክርስቲያኖቹ ያላሰቡት ድግሥ በዚያ ቀን ነበረ፤ ዝማሬ! ዝማሬ! ዝማሬ = ዝማሬው አስቀድሞ ያልተጠና፤ በጽሑፍ ያልተቀመጠ ነገር ግን ከልብ የሚፈልቅ ቅኔ ነበር።

ፊታውራሪው የሚያዩት ሁሉ ከማስተዋል በላይ ነበር። "በመጀመሪያ ሰው እንዲያ ተደብድቦ እንዴት በሕይወት ይኖራል?...ዋንዳሮ ያለመሞቱ ታምር ነው" አሉ ፊታውራሪ። ሁለተኛም ሰው እንዴት የጠላቱን (የእኔን ማለታቸው ነው) አዝመራ ሊሰበስብ "ሆ ሆ!" ብሎ ይመጣል? ሦስተኛም በዚህ ሁሉ ሐብት፤ ንብረትና ሹመት እኔ እንኳን ሙሉ ደስታ የለኝም! የእነዚህ ድሆች የደስታ ምንጭ ምንድነው? አንዳቸው እንኳን አኩርፈው አዝነው አይታዩም። ይህን ምስጢር ማወቅ አለብኝ በማለት "ዋንዳሮ!" አሉ ጮክ ብለው።

" ዋንዳሮ ! "

" ኤሮ " አሉ ዋንዳሮ ሕዝቡ ሁሉ እየሰማ በመገረም ትክ ብለው እያዩአቸው፤

" ዋንዳሮ! " አሉ እንደገና-ፊታውራሪ

" ኤሮ " ትርጉሙ " እሽ " እንደማለት ነው።

" ምን አይነት መልስ አመጣህ? ዋንዳሮ! "

"ለአምላኬም አቤት!"...ለእርስዎም "አቤት" ማለት ስለማይገባኝ ነው። የዋንዳሮን መልስ መስማት አልፈለጉም፤ የባላባት ቁጣቸው ገንፈለች።

" ዋንዳሮ " አሉ እንደገና

" እኔ ያንተን መጨረሻ እያቀረብኩልህ ነው "

" እንዴት ? "

" ዋንዳሮ "

" ኤሮ እሽ "

" አንተ የራስህን ቁሶች እነ ቶሮን፣ እነገበቶን ሰብስብ። እኔ ደግሞ የእኛን ቀላውስት እሰበስባለሁ። መጣፋችሁን ገልጣችሁ በእኔ ፊት ስለ እምነታችሁ ትግግራችሁ እንዲህ በያገሩ እየዞርክ የሰበከው ሃይማኖት ውሸት ሆኖ ቢገኝ . . . !ሰማህ!? . . . ሁላችሁንም እቆርጣለሁ፡፡ "

" እንደርሱማ አይበሉ ፊታውራሪ! "

" ዋንዳሮ "

" ኤሮ "

"አስራ አምስት ቀን ብቻ ሰጥኛለሁ። የዛሬ አስራ አምስት ቀን ሰዎችህን ይዘህ እንድትመጣ! ያንተ ነገር እዚያ ላይ ያቆማል!...ሁላችሁንም እቆርጣለሁ።"

"እቆርጣለሁ" አጽንተው ጠየቁ ዋንዳሮ

"አዎ! እቆርጣለሁ!"

"እቆርጣለሁ አሉ ፈታውራሪ? " በአገርሞት ጥያቄ ዋንዳሮ ጠየቁ።

"አዎ እቆርጣለሁ!"

"እንግዲያውስ ይህን ቃል እግዚአብሔር ይሰማው!"

...እግዚአብሔር ይየው!"

ብለው እጅ ነሥተው ወደ አጫጆቹ ተቀላቀሉ። ፈታውራሪው ደግሞ ባጋጠማቸው ተግዳሮት አኩርፈው እየተኮፈሱ እበቅሉአቸው ላይ ወጥተው ወደ ቤታቸው አቀኑ።

ፈታውራሪው የጣሊያን ቀኝ እጅ፣ የአገር ባላባት ሥራ ብዙ ናቸው። የሚሠሩት ለጣሊያንም ለራሳቸውም ነው። የመኳንንት አለባበስና ንጽህናን እብሪትንና ጭካኔን ከጌቶቻቸው ከጣሊያኖች በሚገባ ቀድተዋል። የአበሻው ፈረንጅ ጠዋት ተነሥተው ፈታቸውን ታጥበው ጺማቸውን ተላጭተው ሽክ ብለው እልፍኛቸው ውስጥ ተቀመጡ። የዋንዳሮ የቁርጥ ቀን ቀጠሮ ገና አልደረሰም! ሆኖም ፈታውራሪው በየሁለት ቀኑ ወደሚጠበቃቸው ሽንጎ ለመሄድ ተሰናድተው እንደጨረሱ!

"ዲዋላ!" ብለው ሲጣሩ! አሸከራቸው ዲዋላ እጅ ነሥቶ ገባና ፈታቸው ቆመ።

"ለመሆኑ ሰንቀ የደረሰ ይመስልሃል!?"

"አዎ!" ብሎ ወደ ውጭ መለስ ሲል ግጭግጭታ ሰምቶ ፍጥነቱን ገታ አደረገና ወደ እልፍኙ ዘወር ብሎ አዩ። እውነትም "ያኛው ሰዓት" ደርሶ

ነበር፤ ዶጊሶ ከወንበራቸው ትይዩ በፊታቸው ተደፍተው ነበር። አንባቢ ቆም ብሎ የዋንዳሮንና የፊታውራሪውን ንግግር ሊያጤን ይገባል።

"ዋንዳሮ!"

"ኤሮ"

"...ሁላችሁንም እቆርጣለሁ!"

"እቆርጣለሁ-አሉ ፊታውራሪ!?" በአግርሞት ጥያቄ

"አዎ እቆርጣለሁ!"

"እንግዲያውስ... እግዚአብሔር ይዩው!!"

እግዚአብሔር ያያል። ይፈርዳልም።

ዋንዳሮ እና የሰማይ ሠራዊት

ሑምቦ ያለችው ቤተ ክርስቲያን መስፋፋት ለአገረው ተወላጆችም ሆነ ለጣሊያን ሹሞች ሰላም የሚሰጥ አልነበረም። ብዙዎች ደግሞ ወደ ቤተ ክርስቲያን የሚጫመሩበት ጊዜ ስለነበር ዋንዳሮ ከቀድሞው ሰፋ ያለ አዲስ ቤተ ክርስቲያን ግሠራታቸውን ጣሊያኖች ሰሙ። ጣሊያኑ የወላጅታ አገረ ገዢ ("ብርገደሌ") ዋንዳሮን አስረው እንዲያመጡ ወታደሮች ወደ ሑምቦ ላከ። ወታደሮቹ ሑምቦ ከደረሱ በኋላ ዋንዳሮን፣ ወደ ሶዶ ስለተፈለጉ በአስቸኳይ እንሂድ" ብለው አጣደፉባቸው። "እሽ!" አሉ ዋንዳሮ... እሽ... ግን እስቲ መንገድ ከመጀመሪያ በፊት ልጻልይ!"

"በመጸለይህ አይደለም እንደ የምትታሰረው!?" አለ የዘበሞቹ አለቃ። ዋንዳሮ እሱን ተወት አድርገው የከበባቸው ሕዝብ ሁሉ እየሰማ ከፍ ባለ ድምፅ ቀጥሎ የተመለከተውን መጸለይ ጀመሩ፤ "እግዚአብሔር ሆይ...! በሹሞቹ ተፈልጌ ወደ ሶዶ መሄዴ ነው፤... እኔ የገንደቦን ሚዳ በእግራ አቋርጫ ወደ ሶዶ አቀናለሁ።... አንተም ጌታ ሆይ በምታውቀው መንገድ በላይ በሰማይ እለፍ።... እኔም በዚያ ሰው ፊት ብቻዬን እንዳልቆም ትረዳኝ ዘንድ ሶዶ እንገናኝ።"

እንዲህ ብለው ጸልየው ጉዞ ጀመሩ። ቃልሼ ወንዝ አካባቢ ሲደርሱ በሰማይ የብዙ ሠራዊት ድምፅ . . በሩቅ የሚያስገመግም ታላቅ ድምፅ ለሁሉም ተሰማ። ድምፁን የሰማው ሰው ሁሉ ጀርውን ግመን እያቃተው ወደ ሰማይ ትኩር ብሎ ተመለከተ፤ የሚታይ ነገር ግን አልነበረም።

"ለመሆኑ ጀርአችሁ ምን እያደመጠ ነው?" አሉ ዋንዳሮ ወደ አጀቧቸው ሰዎች በአገጫቸው እያመለከቱ። ቶሎ መልስ ለመስጠት የደፈረ አልነበረም። አንድ ጭምት የሆነ ሰው ብቻ "ዋንዳሮ አንተ የምትረዳውን ሁሉ መቼ ተረድተን እናውቃለን?" ብሎ መለሰላቸው።

ያጀባቸው ድምፅ ወይ ወደኋላ አይቀር ወይንም ቀድሟቸው አይሄድ እንዲሁ እግር በእግር እንደተከተላቸው ሶዶ ደረሱ። በወቅቱ የሶዶ ከተማ በፍርሃት እየተናጠች አገኗት። ጣሊያን ከገባ አምስተኛ ዓመቱ ነበር፤ በአምስቱ ዓመት ጊዜ እንኳን ሰላም ሊሆን ቀርቶ የአርበኞች ጥቃት አይሉ ጣሊያኖቹን ከከተማ አላላውስ ብሎአቸው ነበር። ዋንዳሮ ታስረው ሶዶ ሲደርሱ ሹማምንቱና ሠራዊታቸው የሶዶ ከተማን ለመቆጣጠር እየገሠገሠ ያለውን የአርበኞች ቡድን ለመመከት ከከተማ ውጭ ሄደው ነበር። ከተማዋ ተሸብራ አሳሪና ፈቺው መለየት አይቻልም ሁሉም ነገር ቅጥ አጥቷል።

አቶ ጀልዱ ሰጋሮ

አቶ ጀልዱ የሚባሉ እና ከቀዳሚ አማኞች አንዱ የነበሩት አዛውንት ስለዚህ ወቅት ለዚህ ታሪክ ዘጋቢ እንደገለፁለት፤ አቶ ዋንዳሮ፤ "በምታውቀው አገር በሰማይ እለፍ" ብለው ጸልየው ሶዶ ሲደርሱ "አውሉ

ነፋስ መጥቶ የወገኒውን ጣራ ከነቆርቆሮው አንስቶ ጣለው። እሳቸው ብቻ ሳይሆኑ አስቀድመውም የታሰሩት ሁሉ ተፈቱ።¹⁰ ብለዋል።

እንዲህም ያለ ተአምር በዋንዳሮ ሕይወት ውስጥ ተፈጽሟል። እግዚአብሔር በሚያውቀው መንገድ አልፎ ስለቀደማቸው።

በእሳት የሚመልስ አምላክ

ከ1933ዓ.ም. በኋላ የነበረው ጊዜ አጥቢያ ቤተክርስቲያናት ከሕቡዕ አገልግሎታቸው ወጥተው በይፋ መንቀሳቀስ የጀመሩበት ጊዜ ነበር። ቤተ ክርስቲያንም በነበራት መጠነኛ እውቀትና አገልግሎቷን ለማደላደል የሞከረችበት ወቅት ነበር። የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ሥልጣን ሲመለስ ከቀድሞው በተሻለ ሁኔታ ያስተዳድራል የሚል ተስፋም በሕዝቡ ዘንድ የነበረ ቢሆንም ውጤቱ ግን እንደተጠበቀው አልሆነም።

ጣሊያን ከተባረረ በኋላ መንደሩ አንደበ፣ አንደበ አለሆ፣ አዲ አድሎ፣ ባላ ሐደሎ፣ ወሼ ወላንቾ በሚባሉ አማኞች ደጅ ቤተ ክርስቲያን ተተክሎ የጌታም ሥራ እጅግ ተስፋፍቶ ነበር። ፊታውራሪ ግርማ የሚባሉ የአውራጃው ገዢ ዋንዳሮን ጠርተው አሰሩአቸው። ከጣሊያን ወረራ በኋላ የነበረውን የስደት መልክ ትንሽ ለየት የሚያደርገው በጣሊያን ዘመን ከስሞ የነበረው የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ተጽዕኖ እንደገና መጠኑን አልፎ ማገርሸቱ ነበር።

በካህናቱ ማመልከቻ መሠረት ዋንዳሮ የተከሰሱበት ወንጀል፤ "በክርስቶስ የማያምን ቄስም ቢሆን፣ ገዢም ቢሆን በእሳት ይቃጠላል" ብሎ ሰብኳል የሚል ነበር። ፊታውራሪ ግርማ በችሎት አቅርበው ሲጠይቋቸው ዋንዳሮ እንዲህ መለሱ፤

"እኔስ እናንተ እንዳላችሁት አልሰበክሁም ነበር . . . ነገር ግን እንዳላችሁት ይሁን! . . . የምትመኩበት ሁሉ እንደ አፋችሁ ሲቃጠል ታያላችሁ።"

የአንድን ተራ ሰው ንግግር በመኳንንቱ ዘንድ እንደ ዘለፋ እንጂ እንደ ቁምነገር የሚቆጥረው መቼም አይገኝም። ግፉ በዛ። ከዋንዳር ሌላ በርካታ አማኞች ከየቦታው እንዲታሠሩ ተደረገ። የእስረኞቹ ብዛትና የታሰሩበት ክፍል ስለማይመጣጠን በሩ በተዘጋባቸው ቁጥር በአየር እጥረት ይጨነቃሉ። ጭንቅ ይሆንባቸዋል። ወይዘሮ በቼ በዓይናቸው ያዩትን እንደሚከተለው መስክረዋል።

ከታሰሩት አማኞች መካከል አቶ ታደሰ የሚባል አዲስ አማኝ ስለነበር እኔ ስንቅ በግዝጋጀት ስለምረዳው ወገኔ ቤት እመላለስ ነበር። አንድ ቀን ጠዋት ለታደሰ ጥራጥራ ቆልቼ ላደርሰለት እንደሄድኩ ስድስት ያህል እስረኞች እርስ በርሳቸው ይጨቃጩታሉ። ግማሹ "አናስተምርም ብለን ፈርመን እንውጣ !" ይላል። ግማሹ " አይ እንወጣም " እያሉ ይነታረካሉ። ከመካከላቸው አቶ አዲያ የተባሉ አማኝ "ሳልፈታ ለዘላለም ልኑር! ሂዱና አስተምሩ . . . ያለንን የአምላካችንን ትዕዛዝ አልሽርም " ብለው በኃይል ሲናገሩ ፈርመን እንውጣ የሚሉት ወገኖች እንደ ኳስ አንጥረው ዋንዳር ላይ ወረወሩአቸው። ይህንን ውጭ ሆኔ ሳይ " በቃ እነሱ (እስረኞቹ) በምድር ካልተሰማው እግዚአብሔር አይፈርድላቸውም . . . እኔም እርስ በርስ ለሚጣሉ እስረኞች ስንቅ አላመላለስም " ብዬ አለቀስሁ። ወደ ሚ/ር ዴቪስ (ከነፃነት በኋላ ተመልሰው ስለመጡ) ቤት ሄጄ ያየሁትን ሁሉ እያዘንኩ ነገርኳቸው። ሚ/ር ዴቪስ ዛሬ እዚህ አድረሽ ጠዋት ለዋንዳር መልእክት ትወስጅልኛለሽ ለላሉኝ የዚያን ቀን ሐምሶ ሳልመለስ ቀረሁ።¹¹

ሐዘኑ የወይዘሮ በቼ ብቻ ሳይሆን የቤተ ክርስቲያን መሪዎችና የምእመናን ሁሉ ነበር። ይብስ ብሎ በዋንቹ ያለው ጸሎት ቤት ባልታወቁ ሰዎች ተቃጥሎ ወደመ። አቶ መርኪና መጃ እንደሚሉት የዋንቹ ቤተ ክርስቲያን ለወላይታ ቃለ ሕይወት በትልቅነቱ የመጀምሪያው አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ሲሆን ሥራውም ሦስት ዓመት የወሰደና በዘመኑ ግሩም ድንቅ የተባለለት ነበር። ቤተ ክርስቲያኑንም እኔ (አቶ መርኪና) እና አቶ ሞጪ (የወይዘሮ ባሎቴ ባል የነበሩ) እያደርን እንጠብቅ ነበር። እሳትም ሲለኩሱበት እኛ ውስጥ ተኝተን ነበር ይላሉ አቶ መርኪና።

በውስጥም በውጭም ተስፋ የሚያስቆርጥ ነበር። ገዢዎቹ የድል አድራጊነታቸው ስሜት እንደሰካር እየነዳቸው ለሕዝብ ርህራሄ የሚያሳዩ

አልነበሩም። በየቀኑ የሚታሰሩት አማኞች እጅግ በዙ። ቀን ግቢ ውስጥ ወዲያና ወዲህ እንዲሉ ቢፈቀድላቸውም ሌሊት ሌሊት ግን ይዘጋባቸው ነበር።

"አዳዲስ እስረኞች ተጨምረው እንደከብት ከታጎሩ በኋላ ከውጭ ይዘጋባቸው ነበር" ይላሉ፤ አቶ ላሊሶ ታንቱ። ሁሉም ተጨናንቀው ትንፋሽ አጠራቸው። በዚህን ጊዜ ዋንዳሮ መቆም ስላልቻሉ አንድ ድንጊያ ላይ ቁጢጥ ብለው ተቀመጡ በመቀመጥ እና ብዙ መናገር አቅም ስላነሳቸው የሱስ ...! የሱስ ...የሱስ ...! አትደርስልንም? በማለት መቃተት ጀመሩ።

በድንገት ከወደ ዳሞት ተራራ አካባቢ ከባድ ድምፅ ተሰማ ግማሹ ሰው የዝናብ ጉርምርምታ ነው ይላል ግማሹ "አውሎ ነፋስ ነው" ይላል ... በዚህ ሁኔታ ሸውው ... ብሎ በመምዘግዘግ እሳት ከየት መጣ ሳይባል የአራዳ ጊዮርጊስን ቤተ ክርስቲያን አቃጠለው። "አዎ ቤተ ክርስቲያን ሲቃጠል ወላይታ ነበርኩ" ይላሉ አቶ ላሊሶ ታንቱ። "እኔ ብቻ ሳልሆን ብዙ አማኞች ወይዘሮ በቼን ጨምሮ በሚስተር አህማን ቤት እየተማርን ነበር። ሰው ሁሉ እግዚአብሔርን ጥያቄ መጣ? ምን መአት ወረደ? እያለ ሲጮህ ሲተረግመስ ሰምተናል አይተናል!" ከዚህ በኋላ እነ ዋንዳሮ ወጎኒ አልቆዩም። ከብዙ ሞገስ ጋር ተፈቱ።

የዋንዳሮ አምላክ

"የእግዚአብሔር ታሪክ" በዋንዳሮ ሕይወት ውስጥ ተነግሮ ተዘክሮ አያልቅም። ከዚህ በላይ በአጭሩ በጠቃቀሰናቸውና በሌሎችም ተአምራት የተነሣ የገዛ ወገኖቻቸው እግዚአብሔርን "የዋንዳሮ አምላክ" ብሎ ለመጥራት የደፈሩበት ዘመን መጣ። የዋንዳሮ አምላክ፤ ፈጥኖ የሚመልስ አምላክ በኮይሻ ያደረገውን ደግሞ በተለይ አቶ ግዛው አዳሙ የተባሉ አረጋዊ ለዚህ መጽሐፍ አዘጋጅ የአስመዘገቡትን እነሆ፡-

"ዋንዳሮ እኔ ባለሁበት ወረዳ በኮይሻ ብዙ ጊዜ እየተመላለሱ አገልግለዋል። በተለይም መከራውና ስደቱ በሑምቦ አየል ሲልባቸው አዘውትረው የሚመጡትና የሚያገለግሉት በኮይሻ ነበር። በርካታ ሰዎች

በማመናቸው ምክንያት የአገር ሽንጎ ተጠራና ስለ ዋንዳሮ ሃይማኖት ሁሉም የመሰለውን ክፉና ደግ አስተያየት ሰጠ። ከሁሉም ትዝ የሚለኝ አንድ የማያምን ሰው የሰጠው አስተያየት ነበር፤

"ዋንዳሮ ልጆቻችን እንዳይታዘዙን . . . ሚስቶቻችን ቦርዴ እንዳይጠምቁልን አደረገ፤ ከእሱ ትምህርት በፊት ቤተሰቦቻችን እንደቃላችን ያድሩ ነበር፤ አሁን ግን የሚታዘዙልን ነገራችንን እያማረጡ ነው..." በማለት ይህንና ይህን የመሰለውን ክስ ለሸንጎው አቀረበ። ሌላው ሰው ከመካከላቸው ተነሥቶ፡-

"እውነት ነው! ልጆቻችንን አበላሽቷል፤ እሱን በጦር ወግቶ መግደል ነው! . . . እስከመቼስ እንታገሰዋለን?" አለ።

ይህ ሁሉ ሲነገር ዋንዳሮ እዚያው ነበሩና ሽንጎው ፊት ቆመው፡- "እኔ ለልጆቻችሁ ክፉ ከሆንኩ ... ሚስቶቻችሁ እንዳይታዘዙችሁ ካደረግሁ ... አንተ ሰው ! የዛትከውን ዛቻ እግዚአብሔር ይየው! የተናገርከውን ቃል እግዚአብሔር ይሰማው!" አለ።

በዚያን ቀን ምንም አልደረሰባቸውም፤ ቀናት፣ ጥቂት ሳምንታትም አለፉ። በዋንዳሮ ላይ የዛተው ሰው ለጋብቻ የደረሰ ወንድ ልጅ ነበረው። አንድ ሌሊት ሌባ ወደ ግቢያቸው ገብቶ ኖሮ አባቱን ከእንቅልፉ ቀስቅሶ ቀደም ብሎ ወጥቶ ሌባው ይገባል ብሎ ባሰበት አቅጣጫ አደፈጠ። አባትም በቶሎ ታጥቆ መሳሪያውን ይዞ ወጣ። . . . እሱም በመሰለው ቦታ አደፈጠ። አልተሳሳተም ነበርና በጠረጠረው ቦታ ኮሽታ ሰማ . . . እንደ ገናም የሆነ ነገር ውልብ ሲል ታየው፤ ሳያመልጠው ጦሩን ሰብቆ ወረወረ። አላመለጠውም፤ እዚያው ድብን አደረገው። እየሮከረ ሬሳው እወደቀበት ቦታ ሲደርስ ለካስ የገዛ ልጁን ነበር በጦር ወግቶ የገደለው። ያ ሰው በልጁ ጎዘን ከመቀጣቱ በላይ በነፍሰገዳይነት ተወንጅሎ እድሜውን ሁሉ በወገኒ ቤት ማቀቀ። ልጁን በሞት ሚስቱን በመታሰሩ ምክንያት አጣ። ይህንን ያየና ያስተዋሉ ብዙ ሰዎች የዋንዳሮን አምላክ ለመከተል ፈታቸውን ወደ ቤተ ክርስቲያን አዞሩ።

ምዕራፍ ሰባት

የመከራው ማዕድ ተቋዳሾች

አቶ ሎላም ኤቤሮ በጣሊያን ወረራ ወቅት መከራ የተቀበለ

30. ቶሮ፥ ጋፋቶና ዳና ገደቦ

የዚህ የታሪክ መጽሐፍ አዘጋጅ በነሐሴ ወር በ1988 ዓ.ም ሲያነጋግራቸው እንደሰጡት የዘመን ስሌት ከሆነ አቶ ቶሮ ደቡሽ ዘጠና ሁለት ዓመት ሞልቷቸው ነበር። የወንጌል መልእክተኞች ወላይታ በደረሱበት ወቅት በአፍላ የወጣትነት ዕድሜ ላይ በመሆናቸው ብዙ ጨዋታ ያመልላቸው ነበር።

አቶ ቶሮ ደቡሽ (1988)

ፎቶ ው.ዓ

አባታቸው ገና በሕፃንነት እድሜአቸው ስለሞቱባቸው እናታቸው በስስት ያሳደጉአቸው ሰው ናቸው። ሚሲዮናውያን አቶና ሰፍረው ግንባታና የወንጌል ምስክርነት በአግባቡ በጀመሩበት በ1921 ዓ.ም እድሜያቸው ከሃያ አምስት ባያንስም እናታቸው እንደ ብርቅ ስለሚመለከቷቸው ከሚስተር ሉዊስ ጋር ያስተዋወቁአቸው "ልጄን አሳድግልኝ" ብለው ነበር።

ሚስተር ሉዊስ ደግሞ በቤት ውስጥ የሚረዳቸው ሠራተኛ የሚፈልጉበት ወቅት ሲደርስ ያለ ብዙ ማንገራገር በ1925 ዓ.ም ቀጠሩባቸው። "አራት-አይናዎቹ" (ባለመነጽሮቹ) ነጭ ሰዎች " ቡዳ ናቸው። ሰው ይበላሉ " እየተባለ ብዙ አሉባልታ በሚወራበት ዘመን ቶሮ " በቡዳ ተብዬዎች " ሳይበሉ ወይም ሳይሠወሩ በየቀኑ መታየታቸው የብዙዎቹን ጥርጥር ለማስወገድ ረድቶ ነበር።

ቶሮ ሥራቸው በፈጠረላቸው ቅርበት ወንጌልን ለመስማት ከታደሉት የመጀመሪያ ሰዎች አንዱ ናቸው። የጉርምሲና እድሜአቸው ግን ለወንጌል ጥሪ መንበርከክ ፈጽሞ ተሳነው። ይልቁንም ያለምንም ሽንገላ በቀደመው ባህላዊ የሃይማኖት ልምዶቻቸው ቀጠሉ። ከሚስቶን ጋር መሥራት ከጀመሩ ወዲህ ግን ፊደል ቆጥረው ማንበብና መጻፍ በመቻላቸው ደስተኛ ነበሩ። መጽሐፍ ቅዱስንም በቅርብ ሩቅነት መመርመር ጀምረው ነበር። ስለ እምነታቸው በእርግጠኝነት ያለመወሰናቸው ሚስቶናዊያንን ቢያሳስባቸውም እንዲህ አይነት መልካም ባህርይ ያለውን ሰው እግዚአብሔር በደጅ አይተወውም በማለት በጽኑ ተስፋ ያደርጉ ነበር። ቶሮ በማመንና ባለማመን መካከል ልባቸው እንደተንጠለጠለ ሚስት አግብተው ትዳር በመመሥረታቸው ሚስቶናውያን " በቃ ቶሮ ልብ ገዛ። እንግዲህ እግዚአብሔርን ለማምለክ ይወስን ይሆናል! " ብለው አሰቡ። ቶሮ ግን ባልተጠበቀ አቅጣጫ ሄደው ተገኙ። በቆንጆይቱ ባለቤታቸው ላይ ሌላ ሁለተኛ ደርበው አገቡ። ከዚህ በኋላ ሚስቶናውያን ተስፋ ቆረጡ። ሁለተኛ ሚስት ባገቡበት ወቅት የቅርብ አሠሪያቸው የነበሩት ዴቪስ እንዲህ ብለው ጽፈዋል፤

"ቶሮ እግዚአብሔርን እንደሚወድ ምንም ጥርጥር የለውም . . . አንዲት የደስደስ ያላት የወላይታ ልጃገረድ ሲያገባ ይረጋጋል ብለን በእውነት ተስፋ አድርገን ነበር። ነገር ግን ሁለተኛዋን ሚስቱን ሲያገባ ሁላችንም ተውነው ሊተው ካልወደደው ከእግዚአብሔር በስተቀር።"12

የእግዚአብሔርን ቃል በየቀኑ እየሰሙ ላለመታዘዝ እምቢ ባሉ መጠን የቶሮን ትዳር መቅሰፍት ጎበኘው። ቤታቸው በውስጡ ካለው ንብረት ጋር ሙሉ በሙሉ በእሳት ወደመ። በቤት ውስጥ የሚላስ የሚቀመስ ጠፋ። ሁለተኛዋ ሚስታቸው ዕድል ፈንታዋ እንዳላማረላት ስለ ገመተች በራሷ ፈቃድ ጋብቻውን አፍርሳ ሄደች። የመከራው ጽናት የቶሮን ልብ ቀስ በቀስ

እንዲለሰልስ አደረገው። " ከሰው ሁሉ በፊት ሰዎች ለእግዚአብሔር ቃል መታዘዝ ቢያቅተኝ የእግዚአብሔር ጣት በምመከበት ነገር ሁሉ ላይ አለፈች፤ ሁሉም ንብረቱ ወደመ፤ ጤንነቱ ብቻ ሲቀርልኝ እግዚአብሔርን "በሁለት እጄ ተቀበልኩ " ብለዋል ቶሮ ያለመታዘዛቸውን ወራት አስታውሰው ለዚህ መጽሐፍ አዘጋጅ ሐምሌ 21 ቀን 1988 ዓ.ም ሲናገሩ።

በትክክለኛው የወንጌል መስመር ውስጥ ከገቡ በኋላ የቶሮ ሕይወት በጣም ለመለመ። እናም ከሁለተኛ ዙር (እሳቸው እንደሚሉት) የወላይታ ቤተ ክርስቲያን ተጠማቂዎች ጋር ተጠመቁ። የወንጌል ቃል በሕይወታቸው ውስጥ አዲስ ሰላምንና እርካታን ፈጠረላቸው። እየተለማመዱ ያሉትንም ሕይወት ለገዛ ወገኖቻቸው የማካፈል ሽክም አደረገባቸው።

በ1929 ዓ.ም አጋማሽ ላይ ጣሊያኖች ወላይታን ቢቆጣጠሩም ሚሲዮናውያን ገና አልተባረሩም ነበር። ሚሲዮናውያኑ በበኩላቸው አንድ ቀን ውጤት እንደሚባሉ ይገምቱ ነበር፤ ጣሊያኖች በቅኝ ገዢነት በገቡባቸው አገሮች ሁሉ ያደረጉት ይኼን ነው። የዓለምን የፖለቲካ አካሄድና የወቅቱን ተጨባጭ ሁኔታ ለማገናዘብ አቅም የሌላቸው ቶሮና ሌሎችም የአገር ሰዎች ፈረንጅ ሁሉ ለእነሱ አንድ ስለሚመስላቸው ስለሚሲዮናውያኑ መሄድና መቅረት የሚያውቁት ነገር አልነበረም። አንድ ቀን ምሽት ግን ወደ አሰሪያቸው ጠጋ ብለው የሥራ ስንብት ጠየቁ። ጥያቄውን ያቀረቡት ከጸሎትና ከመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት በኋላ ወደየመኝታቸው ከመሄዳቸው በፊት ስለነበር ጥያቄው ለአሰሪያቸው ለዴቪስ እንደ መርግ የከበደ ነበር፤

"ለምን? ቶሮ!? ... አንድ ቀን መለያየታችን አይቀርም ነበር " አሉ ዴቪስ። " አዎ መለያየታችን አይቀር ይሆናል እኔ ግን አሁኑኑ ሥራውን መልቀቅ እፈልጋለሁ።" "ታዲያ በዚህ በመከራ ጊዜ ለምን ትተሽኝ ትሄዳለህ ቶሮ? " አይ ጌታዬ እርስዎ እስከሚሄዱ ቆይቼ ወደ ወገኖቼ ብመለስ አማራጭ ስለአጣሁ የተመለስኩ ይመስላቸዋል፤ ስለ ጌታ ኢየሱስ ብመስክርላቸውም አይቀበሉኝም። ነገር ግን አሁን ሥራዬንና ደመወዜን ትቼ ብሄድና በውስጤ የሚቀጣጠለውን የክርስቶስን ወንጌል ብመስክርላቸው ላለመስማት ምክንያት አያገኘም" " ቶሮ አስበህ የምትናገር አይመስለኝም አላረስክም፤ ወይም በጎተራ አላከማቸህም፤ ያስቀመጥከው ገንዘብ እንደሌለህም አውቃለሁ "

"እርግጥ ነው ሚ/ር ዴቪስ ይህንን ሽክም በኔ ላይ የሚነግዝ አብሔር የሚያስፈልገኝን ያዘጋጅልኛል። የእርሱ የሆኑትን እግዚአብሔር እንደማይተው አውቃለሁ ጌታዬ..." የቶሮ ውሳኔ የማይታጠፍ መሆኑን የተረዱት ሚ/ር ዴቪስ ክርክሩን አቋርጠው፤ "እንግዲያውስ እንጸልይ!" አሉ። በጸሎት ላይ እያሉ መንፈስ ቅዱስ ጓዳ ውስጥ ስላስቀመጧት ከረጢት፣ በከረጢቷም ውስጥ ለክፉ ቀን ያስቀመጡትን ጥቂት ብሮች አመለከታቸው። የጣሊያን ወረራ ከተጀመረ አንስቶ የውጭው ግንኙነት ተቋርጦ ስለነበር ለሚሲዮናውያኑ ምንም ቀለብ አልደረሰላቸውም ነበር። እንዲያውም በአንዳንድ ቦታዎች ሚሲዮናዊያኑ የቤት ቁሳቁስና ልባባቸውን እየሸጡ ለቀለብ መግዣ ማዋል ጀምረው ነበር። ሚ/ር ዴቪስ ይቺን ብር ያገኙት ዕቃ ሸጠው እንደሆነ ቶሮም ያውቃሉ። ሆኖም የመንፈስ ቅዱስ ትዕዛዝ ነውና ከጸሎት በኋላ ሚሲዮናዊው አምስት ብር ለቶሮ ሰጧቸው። ቶሮም እየተገረመና እየተደነቁ ተሰናብተው ለአዳር ወደቤታቸው ሄዱ። በማግሥቱ ገና ሙሉ በሙሉ ወገግ ሳይል ቶሮ ባለቤታቸውንና ሕፃን ልጃቸውን ይዘው ወደ ትውልድ ቀዶአቸው ኮይሻ ሄዱ።

ኮይሻ በሶዶ ምዕራብ ደቡብ የሚገኝ ወረዳ ሲሆን ቶሮ ወንጌልን ለመመስከር በተሰማሩበት በዚያን ዘመን አንድም የወንጌል አማኝ አልነበረበትም። በግልጽ ገበያ ላይ ለመጀመሪያ ጊዜ ወንጌልን እንዴት እንደተናገሩ ቶሮ ሲተርኩ እንዲህ ብለው ነበር፤

"ኮይሻ በአባቴ ዘመዶች፤ በወገኖቼ መካከል ተቀምጦ አንድ ባንድ ወንጌልን እመሰክር ነበር፤ ነገር ግን በልቤ ውስጥ የእግዚአብሔር ፍቅር ስለነደደ አንድ ለአንድ መናገሩ አላረከኝ አለ። ወደ ኮይሻ የገበያ ቦታ ወጣሁና በገበያው አለቃ አጠገብ ተቀመጥሁ። የገበያ አለቃ የሚባለው የገበያውን ሥነ ሥርዓት የሚያስከብር የአካባቢ ሹም ነው። በአጠገቡ ሆኜም መጽሐፍ ቅዱሴን ከፈትኩ። መናገር ስጀምር ቀስ በቀስ ሰዎች በዙሪያዬ ተሰበሰቡ።"

"ማንን አስፈቅደህ ነው ለመሆኑ!? አለኝ አለቃው።"

"እግዚአብሔርን።"

"እግዚአብሔር ምን ብሎ ፈቀደልህ?"

"ሂድና ወንጌልን አስተምር ብሎ በመጣፉ ፈቀደልኝ፡፡"

"ምን ብለህ ነው የምታስተምረው !?" አለኝ።

የኔና የአለቃው ንግግር ሲካረር የሰሙ ብዙ ሰዎች ወደ እኛ ተሰበሰቡ፤
"ምን ብለህ ነው የምታስተምረው ነው ያልከኝ!?"

"አዎ ! ምን ብለህ ነው.....!"

"አሁን ጥሩ! . . . ሕዝቤ ሆይ ስማኝ ብዬ ለገበያተኛው ሁሉ
"ከአዳም-እስከ ኢየሱስ ተናገርኩ። አቶ ጋፈቶና አቶ ለጌቦ የተባሉት የቤተ
ክርስቲያን መሪዎች ያመኑት በዚህ የስብከት እለት ነው።" ጋፈቶ ወንጌልን
ከሰሙ ከሦስት ሳምንት በኋላ ቤታቸው ተቃጥሎ ነበር። ሆኖም
በማጉረምረም ፈንታ የገሃነሙን እሳት ምሳሌ እያደረጉ ሌሎችን
ያስተምሩበት ነበር።

አቶ ጋፈቶ አእምሮአቸው ብሩህ ነበር፤ ነገር አዋቂም ስለነበሩ
በአሉበት ኅብረተሰብ መካከል አስቸጋሪ ጉዳዮችን በመመርመርና መፍትሔ
በመስጠት የታወቁ ነገር አዋቂ ነበሩ። በአቶ ቶሮ ስብከት ልባቸው ከተማረከ
በኋላ ሁለቱ ሰዎች ወዳጅነታቸው በጣም ተጠናክረ። በእድሜ አቶ ጋፈቶ
ታላቅ ቢሆኑም እንኳን መንፈሳዊ አባታቸው ስለሆኑ ቶሮን ያከብሯቸዋል።
የእግዚአብሔርን ቃል ለመማር በነበራቸው ናፍቆት የተነሣም "ለመሆኑ
እሁድ እሁድ ብቻ ተምረው እንዳንተ የምሆነው!?" ይሏቸዋል ቶሮን።
ቶሮ ደግሞ ሳያመነቱ፤

"ለመሆኑ እህል የምትበላው ሁልጊዜ ነው ወይስ በሳምንት አንድ
ጊዜ!?" ብለው ሲመልሱላቸው አነጋገራቸው ጋፈቶን የውስጥ ስሜት
አነቃላቸው። ጥንቁቅ ተማሪና የቶሮም ደቀመዝሙር ሆኑ። አቶ ጋፈቶ
የተረዱትን መንፈሳዊ ትምህርት በማይረሳ መንገድ ለመጀመሪያ ጊዜ
የሰበኩት ለጎረቤቶቻቸው ነበር። በመጀመሪያ ስብከታቸው የሰሟቸው
ጎረቤቶቻቸው ነገራቸውን ጣል ጣል ሲያደርጉባቸው በሚከተለው ሁኔታ
በወላይትኛ ዘይቤ አስጠንቅቀዋቸው ነበር።

" አንድ ሰው አህያ ጠፍቶበት ፍለጋ እንደወጣ አህያውን ሰርቆ የሸጠውን ሰው በመንገድ አገኘው። ሁለቱም አይተዋወቁም ነበር። የአህያው ባለቤት ሰላምታ ካቀረበለት በኋላ ...

" አህያ ጠፍቶኝ ነበር ወንድም...አላየህም ይሆን?"

" እንዴት ያለ አህያ ነው የጠፋህ?" መለሰ ሌባው።

" ጥቁር " ባለቤቱ ፤

" ጅራተ ቆራጣ !"

" አዎ!"

" ግንባረ ቦቃ?"

" አዎ "

" እኮ ወደል " ጥያቄውን አጸና ሌባው።

" እርግጥ ነው። "

" እሱን እንኳን አላየሁም " አለ ይባላል። እናንተም ይህንን በግልጽ የሰማችሁትንና የተረዳችሁትን ቃል እንዳትከዱ ተጠንቀቁ።

አቶ ጋፈቶ አገልግሎት የጀመሩት ወዲያው እንዳመኑ ነው። ከሦስት ወር በኋላ በዳና ገደቦ እና በአቶ ቶሮ እጅ ተጠመቁ። ወንጌል ከወላይታ ወደ ደቡብ በተስፋፋበት ዘመን በብዙ አብያተ ክርስቲያናት እየተዘዋወሩ አማኞችን አጽንተዋል። በተለይም በ1934 ዓ.ም በቁጫ አገር (ጎፋ) የመጀመሪያውን ጥምቀት ከአስፈጻሙት አባቶች አንዱ ለመሆን በቅተዋል።

አቶ ጋፈቶ በወላይታ ቤተክርስቲያን ዘንድ የሚታወቁበት ሌላው ቁም ነገር ገና ቤተ ክርስቲያን እንደተመሰረተች አብዛኛው አማኝ የሚቸገርበትን ባህላዊውን የቀብር ሥነ ሥርዓት ደንብ ካበጁት አባቶች ቀዳሚው እሳቸው በመሆናቸው ነው። ነገሩ እንዲህ ነው፤

በልማዳዊው የወላይታ የቀብር ሥነ ሥርዓት ወቅት የሟቹ ዘመዶች ፊታቸውን በእሾህ (የበረሐ እንጆሪ አይነት) ይቧጥጣሉ፤ ሰውነታቸውን በስለት ቆርጠው ያደማሉ፤ ጭፈራውና ፉከራውም መጠኑን ያለፈ ነው። ዝርዝር አካሄዱ ቢጠና ትልቅ መጽሐፍ የሚወጣው ጉዳይ ሊሆን ይችላል። ክርስትና ስሩን ባልሰደደበት ወቅት አማኞች ቤተ ዘመድ ሲሞትባቸው እንደቀድሞ ልማዳቸው እንዲያደርጉ ህሊናቸው ባይፈቅድላቸውም ሌላ አዲስ ባህልን ግን ገና አላዳበሩም ነበር።

ስለዚህም ሐዘን በመጣ ቁጥር ሁሉ መደናገር ነበር። አለማዊ የሆኑት የሟች ዘመዶች ልማዱንና ወጉን ላለማከበር የሚያመነኩትን አማኞች በቁጣ እየተነሱባቸው ከዘመድ አዝማድ እንዲገለሉ ያደርጓቸዋል። በቤተሰብ አባላት ወይም በጎሳው አለቃ የሚታሰሩና የሚደበደቡ ብዙ ነበሩ። ይኼ ጉዳይ ከሚያሳስባቸው አባቶች አቶ ጋፈቶ በእርግጥ ቀዳሚ ነበሩ።

አቶ ጋፈቶ ባህላዊውን የማስተዛዘን ስርዓት አለሳልሶ መጽሐፍ ቅዱሳዊ እውነትን እንዳይገፉ በሚያሰላስሉበት በዚያ ዘመን ሳይታሰብ ድንገት ባለቤታቸው ሞቱ። ወዳጆቻቸው የሆኑት አማኞች እንዴት አድርገው እንደሚያስተዛዝኑአቸው! ሲያጉተመትሙ ሰሟቸው።

" አይዞአችሁ...ወንድሞች " አሉ አቶ ጋፈቶ "...አይዞአችሁ። አትጨነቁ...አስከሬኑን እንደ ወጉ ገንዙ...እኔ አሁን ልብሴን ለባብሼ አመቺ ቦታ ላይ እቀመጣለሁ . . . እናንተም በየተራ እየመጣችሁ ወንድማችን እግዚአብሔር ያጽናናህ! ትሉኛላችሁ አስከሬኑም ወደሚያርፍበት ቦታ ስንሄድ እያለቀስን ሳይሆን እየዘመርን እንሄዳለን ሁላችንም ጌታን ለማየት የምንናፍቅ ነንና።

በማለት ለወላይታ ቤተ ክርስቲያን የልቅሶ ሥርዓት ደንብ አበጁለት። እንዲህ በመሰለ የሐዘንና የእንባ ቀናት እንኳን ሳይቀር እግዚአብሔርን ለማገልገል ራሳቸውን ሰጥተዋልና እነሆ እስከዛሬ ድረስ ደንቡ እንደጸና ቀርቷል። ዛሬ በወላይታ አማኞች ዘንድ አንድ ሰው የተፈጥሮውን ሞት ሞቶ ወደ ጌታው ሲሰበሰብ የሟቹ ቀዩ " የመንፈሳዊ ጉባኤ መናኸሪያ" ነው የሚመስለው።

ስለ ቶሮ እና ጋፈቶ የአገልግሎት መጣመድ እንመለስና በኮይቫ ምድር የሁለቱ ሰዎች ወደ ቤተክርስቲያን መጨመር ለወንጌል ሥራ ተአምራታዊ የሆነ ብርታት ሰጠው። በሌላ አገላለጽ በእነዚህ ሰዎች አማካይነት መንፈስ ቅዱስ ያለመከልከል ሠራ። እግዚአብሔር ተጠቀመባቸው።

እጅግ ብዙ ሰዎችም በወንጌል አመኑ። ከአመኑት መካከል አንድ መቶ ሃያ ስድስቱን በአንድ ቀን እስከማጥመቅ ደረሱ። የዚህን ሁሉ ሕዝብ ማመንና መጠመቅ የሰሙት ካቶሊኮች ከጣሊያን መምጣት ጋር የበራው ዕድላቸው ፈጥኖ የሚሟሸሽ አልመሰላቸውም ነበርና ለጣሊያን ሹማምንት ጠቁመው ቶሮን አሳሰሩአቸው። በጣሊያን ወረራ ወቅት በክርስትና ስም የአሳዳጅነቱን መንበር ከኦርቶዶክሶች የተረከቡት ካቶሊኮች ነበሩ። በዚያን ሰዎች ጥቃቅን ወንጀሎችን በቶሮ ላይ እያቀረቡ ሦስት ጊዜ ወደ ወገኒ ጣሉአቸው። አራተኛው ዙር እስራት ለየት ያለ ስቃይ የታከለበት ነበር። አቶ ቶሮ በእስተርጅና ዕድሜአቸው በራሳቸው አንደበት ይህንን ጣፋጭ ታሪካቸውን ለታሪኩ ዘጋቢ በሚያጓጓ ሁኔታ እንደሚከተለው ተርከውታል።

"ማጥፊው (ምናልባት ሶዶ የነበረው የጣሊያን ሹም ሊሆን ይችላል) ለሦስተኛ ጊዜ አስር ከፈታኝ በኋላ ጥቂት ወራት ቆይቶ ዘበኛ ላከብኝ። ለጊዜው ተሰወርኩ። እኔን ሲያጣ ባለቤቴን አሠራት። ባለቤቴ ከምትንገላታ እኔ ብሰቃይ ይሻላል ብዬ እጀን ሰጠሁ።"

"እኔ በምገዛው አገር በማን ፈቃድ ነው የምታስተምረው?" አለኝ፤ ማጥፊው።

"በጆሮ የሰማኸውን በሰገነት ተናገር ያለኝ እግዚአብሔር ነው?"

"እስቲ እንዲህ የሚል ቃል ከመጽሐፍ ቅዱስ አሳየኝ?"

"እሽ " ብዬ የያዘኩትን መጽሐፍ ቅዱስ ስከፍተው መቼም የእግዚአብሔር እርዳታ ነውና ዓይኔ በቀጥታ ይህ ጥቅስ በተጻፈበት በማቴዎስ 10:27 አረፈልኝ፤ አነበብኩለትም።"

" ታዲያ ይኼ ሥልጣን ለአንተ ነው ለሐዋርያት እንጂ!?" ሲል በማስፈራራት ጮኸብኝ።

አሁንም መጽሐፌን ገለጥ ሳደርግ ለተጠየቅሁት ጥያቄ መልስ የሚሆን ጥቅስ ላይ ዓይኔ አረፈ።

" ለተቀበሉት ሁሉ ግን በስሙ ለሚያምኑት ለእነርሱ የእግዚአብሔር ልጆች ይሆኑ ዘንድ ሥልጣንን ሰጣቸው" የሚለውን ክፍል አነበብኩለት

" ይህኛን ጩኮ ለመብላት ያጠናሃት ናት!" ብሎ በእርግጫ መታኝ። ለወታደሮቼም ውስዱና፤ "ግረፉት !!" አለ። ሃያ አኮርባጅ ከገረፉኝ በኋላ እንደገና አሁንም ወደ ማጥፊው መለሱኝ።

" አሁንስ በርዶልሃል !? . . . አሁንም በማርያምና በገብርኤል አታምንም? " አለኝ።

" መቼም ለነፍሴ የሞተልኝ ጌታ ኢየሱስ እንደሆነ አውቃለሁ።"?

እኔ ከዚህ በፊት ከሹም ፊት ቀርቤ ተናግረ አላውቅም፤ በዚያ ቀንም ቢሆን እንደዚያ የተናገርኩት ከቁጥጥራ ውጭ በማላስታውሰው ኃይል እየታገዝሁ ነበር። በዚህ የተበሳጨው የጣሊያን ሹም ወጎኒ ቤት እንድቆይ አድርጎ በጎን ደግሞ አቶ ጋፈቶን አስረው እንዲያመጡ ወታደሮቹን ላከ።

አቶ ጋፈቶ ወደ ወጎኒ ከተጣለ ከጥቂት ቀናት በኋላ ተጠርተን በማጥፊው ፊት አንድ ላይ ቀረብን።

" ነፍሳችሁን ወደምትወዱት አምላክ ልልካት ነው ተዘጋጅታችኋል!?" አለ በኃይለኛ ድምፅ።

" አዎ !" አልነው በየዋህት፤ ሊገድለን እንደፈለገ አልገባንም ነበር።

ትንሽ አሰብ አረገና፤

"ሲናፍቃችሁ ይኑር፤ አላገናኛችሁም!" አለን በንዴት።

ከአጃቢዎቹ መካከል አንዱን ጠርቶም "በል ውሰድና ግረፍልኝ!" "በሉ ትዕዛዝ ሰጠ። መጀመሪያ የተደበደበው አቶ ጋፈቶ ነው። እጆቹ በሰንሰለት እንደታሰሩ ገራሬው መሬት ላይ ጥሉ በአኮርባጅ ገረፈው። ሃያ! . . . ሰላሳ . . . ! . . . አርባ! . . . ጅራፍ ሲቆጥር እኔ ነፍስና ሥጋዬ እየተሰቀቀ...አኮርባጅ ባረፈበት ቁጥር እየተሸማቀቅሁ እመለከት ነበር። አቶ ጋፈቶን መቶ ጅራፍ ያለ እረፍት ከገረፉት በኋላ የእኔ ተራ ሆነ። እኔ መቼም ስንተኛው ጅራፍ ላይ እንደሆነ አላውቅም ልቤን ነሳኝ . . . እነሱው ናቸው መቶ ቆጥረው የገረፉኝ። እንዲህ አርገው ካሰቃዩን በኋላ በአንድ ገመድ አቆራኝተው ወደ ውሳኔ ጣሉን። የሰውነታችን ቁስል ጠፈፍ ማለት ሲጀምር እንጧት ያስፈልጡናል ድንጋይም ያሸከሙን ነበር። መቼም አነሳሳቸው ወንጌልን ለማጥፋት ስለነበር እኛ ከእስር ቤት ሳንወጣ አቶ ገዜቦን እና ሌሎችንም ዋነኛ የመሰሏቸውን አማኞች ሁሉ ሰብስበው በጅምላ አሠሩ። ከአራት ወራት በኋላ እኔን ፈቱኝ።"

እነዚህ ጣሊያኖች መቼም እብሪተኞች ናቸው፤ ሐሳባቸውንም ቶሎ ይለዋውጣሉ። ለአምስተኛ ጊዜ ካሰሩኝ እንደሚገድሉኝ ስለገመትሁ ባለቤቴን ይገር፤ አሮጊት እናቴን እቤት ትቼ፤ አገሩን ለቅቄ ወደ ሌላ ቦታ ተሰደድኩ። ለእናቴ መተዳደሪያ የተወኳቸውን ሁለት ላሞች ፈታውራሪ ዋዳ የሚባል የባንዳ ሹም መጥቶ እንደወረሳቸው እናቴም ያለምንም ተስፋ እንደቀሩ የሰማሁት በሐዘን ነው።

እኔንም ቢሆን ጣሊያኖች እግር በእግር እየተከታተሉ እረፍት ነሱኝ። መድረሻ ሳጣ ወደ አቶ ሉላሞ ኤቤሮ አገር ሄጄ እሳቸው ዘንድ ተጠጋሁ። አቶ ሉላሞ የብዙ መንጋ ባለቤት ናቸው፤ ከብቶቻቸውን የሚያሰማሩት በአባያ ሐይቅ ሰሜን ምሥራቅ ዳርቻ ቆላ ቆላውን ነው። በበረሽኛነት ሰሜትና በጀብደኝነት መንፈስ ያደጉ ሰው ስለሆኑ ጎራዴና ጦር ጋሻ ከእጃቸው አይለይም ነበር። ቀን ቀን ጫካ ወስደው የሆነ ቦታ ያውሉኝና ማታ ማታ ደግሞ አድራሻ እየለወጡ የተለያዩ ክርስቲያኖች ቤት ያሳድሩኛል።

ጣሊያኖች መሰወራን ሲሰሙ በቅርብ የሚያውቁኝን ክርስቲያኖች ሁሉ አስረው የተደበቅሁበትን ቦታ እንዲጠቁሙአቸው ያስገድዷቸው ነበር። በዚህ ጉዳይ በቀዳሚነት በጣም የተንገላቱት ዳና ገደቦ ናቸው።

በመሠረቱ ዳና ገደቦ የክርስትና ሃይማኖትን የተቀበሉት ገና ሚሲዮናውያን ከወላይታ ሳይባረሩ ነበር። ወደ እምነት የመጡበት ምክንያት እንዲህ ነው፤

" ዳና ገደቦ ተሟጋችና ነገረኛ ሰው ስለነበሩ የአገሩ ሰው በጣም ይጠላቸው ነበር። ስለዚህም አገሬው በአንድነት አድሞ ሰው ገድለዋል ብሎ "በነፍሰ ገዳይነት" አውጭኝ በማውጣት ለመንግሥት አሳልፎ ሰጣቸው። ወኅኒ ቤት ታስረው ከሟች ዘመዶች ጋር ሲከራከሩ ቆይተው በኋላም የደም ዋጋ ወይም ጉማ እንዲከፍሉ ተፈረደባቸው። ጉማ ለመክፈል አቅም ስላልነበራቸው ዘመድ አዝማዳቸውንና የጎሳቸውን አባላት እርጥባን ሲለምኑ ለነፍሰ ገዳይነታቸው ምስክር ይሆን ዘንድ እጃቸው ላይ ሰንሰለት ታስሮ ነበር የተለቀቁት። ያንን ሰንሰለት አስረው በመላው ወላይታ ዞሩ። ነገር ግን ሰው ስልችቷቸው ነበርና የረባ እርዳታ አላደረገላቸውም ነበር። ሰንሰለቱ እጃቸው ላይ እንደተንጠለጠለ ወደ ኦቶና ሚስዮን ጣቢያ መጡ፤ በዚያ ገንዘብ ሳይሆን ደገኙት ኢየሱስን ነበር። ወንጌል ተመሰክረላቸው፤ አመኑ፤ የእጃቸው ሰንሰለት ከመውለቁ በፊት የነፍሳቸው እስራት ቀድሞ ተፈታ።

የደሙን ዋጋ እንደምንም ከፍለው በክርስትናቸው ትጋት የሚያሳዩ ሰው ሆኑ። እድሜአቸው ገፋ ያለ ስለነበር ፊደል ሲቆጥሩ በቶሎው አልተያዘላቸውም። ነገር ግን ነፍሳቸው በጌታ ፍቅር እጅግ የተቃጠለች ስለነበር ፊደል ሳይቆጥሩ መጽሐፍ ቅዱስ ገዙ። ገበያ መሐል እና ሰው በሚሰበሰብበት ሁሉ እየሄዱ በመዳፋቸው መጽሐፋቸውን መታ መታ እያደረጉ " ነፍስንም ሥጋንም የሚፈታ ቃል በዚህ አለ፤ አንብቡ " ይሉ ነበር። በዚህ ሁኔታ ሲመሰክሩ በእኔ መሰወር ምክንያት የተበላጩት ፊታውራሪ ዶጊሶ አሳሰሩአቸው። በጉማሬም ከአስገረፉአቸው በኋላ፤

" ዳና ገደቦ ... ቶሮን አታሰየኝምን? " አሏቸው።

" ቶሮ ማነው? "

" ቶሮ የአንተ ወዳጅ "

"ጌታዬ ተሮ እኮ የወላይታ ስም ነው ? "

" ታዲያ ግን የባህር ግዶ ነው አለህ ? "

" ባዘ ተሮ የሚባሉ አሉ ... ሐምሶ ያለው ... የሽግና ልጅ ተሮ ነው! የዳጠጥ ልጅ ተሮ ነው! የደቡብ ልጅም አለ ተሮ የሚባል ... !እኔ ከመቶ በላይ ነው ተሮ! ... ደግሞም ሁሉም ወላይታዎች እና የገዛ ወገኖቹ ናቸው " ብለው መለሱላቸው። ቀድሞም ቢሆን በነገር አዋቂነታቸው የሚታወቁ ሰው ስለሆኑ እኔንም አሳልፈው እንደማይሰጡ የተረዱት ዶጊሶ ጥቂት ቀናት እያሰፈራሩ ከአሰሩአቸው በኋላ ፈቱአቸው።

ጣሊያኖች ምን ያህል እንደሚከታተሉኝ በዳና ገደቦ ላይ የደረሰውንም ግርፋትና ምርመራ ከሰማን በኋላ አንድ ቀን በአሳዳጆቹ እጅ እንዳልወድቅ የአሰቡት አቶ ሉላም ወደ ሃዲያ ሄጄ ከእነ አቶ አባ ጎሌ ጋር እንድከርም መከሩኝ። አቶ ሉላም እና አባ ጎሌ የሚተዋወቁት ሁለቱም ክርስቲያኖች ሳይሆኑ ጣሊያን ከመግባቱ አስቀድሞ ነው።

"ሌሊት በህልሜ መጽሐፍ የያዙ ሰዎች መጥተው እመን ! እመን ! እመን ! አሉኝ"።
አቶ ሉላም :

በምክራቸው ተስማምቼ ሌሊት ዶሮ ሲጮህ ተንስቼ ከባለቤቴ ጋር ጉዞዬን ጀመርኩ። ሳይነጋም ወደ አንድ መንገድ ዳር ወዳለች ጸሎት ቤት ጎራ አልገና ተንበረከክን በጣም እየቃተትን ጸለይን።

"... ጌታ ሆይ አንተ በሠራሃት ምድር መቀመጫ አጣን! ... የት እንድረስ!? ... ምን እንሁን? ወደ ማንስ እንሂድ!?"

እያልን ስንጸልይ ሌሊቱ ሊነጋ ወገግ አለ። እኛ በእርግጥ እንደነጋብን አላወቅንም ነበርና፤ ጸሎታችንን ቀጠልን። አሁን እንዴት እንደሆነ በማላውቀው መንገድ አንድ የራሴ ዘመድ የሆነ ሰው ጸሎት ቤት ውስጥ መኖሪን አውቆ ለአካባቢው ሹሞች ጠቁሞ አሳስረኝ። ሹሙ ደግሞ ሶዶ ለጣሊያኑ ገዢ አሳልፎ ሰጠኝ። በጣም ሲፈልጉኝ ስለነበር ይገድሉኛል ወይንም ግርፋቱን ያጸኑብኛል ብዬ ሰግቼ ነበር። ነገር ግን በጣሊያኑ አገረ ገዢ ፊት በቀረብኩ ጊዜ ወዲያው ግርፋት ወይም ሌላ ቅጣት አልፈረደብኝም ነበር።

"አንት በሰላም የምትኖረው እኔ ስቫር ነው" ብሎ ወደ ወገኔ ቤት እንዲመልሱኝ አዘዘ። ከሃሬ ነገ ተጠርቼ እገረፍ ይሆን እያልኩ ስጩኝ ሦስት ቀን አለፈ።

በእውነቱ የጣሊያኑ ሹም ለራሱ ባይገባውም የተናገረው ትንቢት ነበር። በሦስተኛው ቀን የእንግሊዝ የጦር አይሮፕላኖች በወላይታ አካባቢ ዙሪያ ያለውን የጣሊያን ምሽጎች ደበደቡ። የኢትዮጵያ አርበኞች ደግሞ በዙሪያ ገባው ጥቃታቸውን አፋፋሙ። ለሁሉም ጊዜ አለውና አሳዳጁ ተሰደደ፤ አሣሪዎቹ እየታደኑ ታሰሩ፤ ፈራጆቹ ተፈረደባቸው!

"ጦሶ ገለታ!"

"ጦሶ ገለታ!"

የኢትዮጵያን ባንዲራ የመለሰክ አምላክ "ጦሶ ገለታ" አልኩ ተንበርክኬ። "ጦሳ ገለታ!"